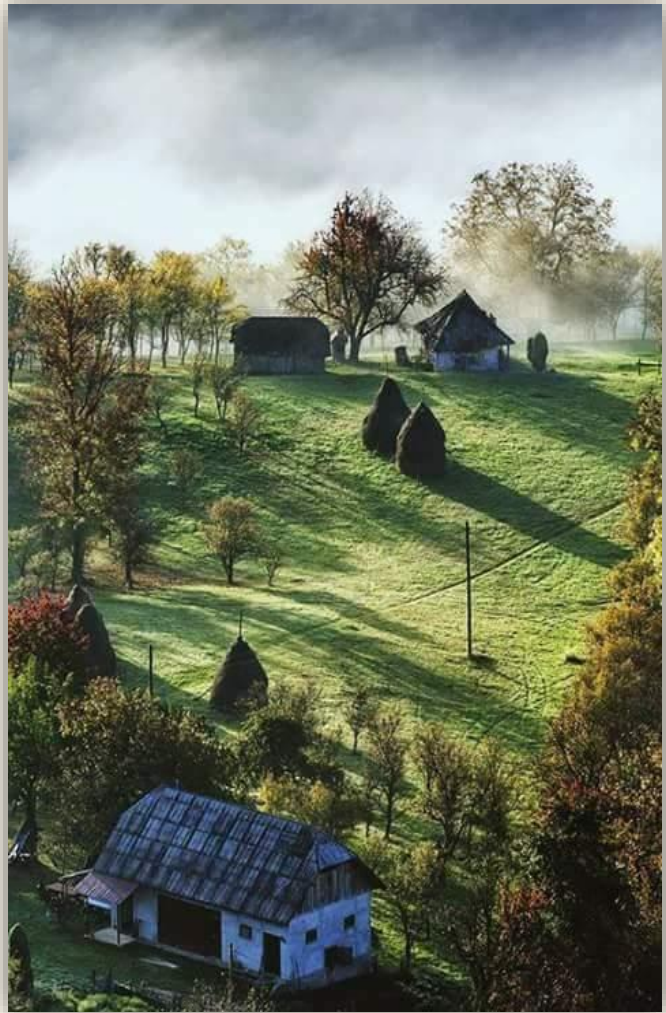

Vara Românească

Nu ai cum să nu iubești vara, pentru culorile minunate pe care ni le oferă în fiecare floare, în fiecare colț de natură!

Cu o bagheta magică împarte soare și cer albastru, nisipuri calde și mare înspumată. Este anotimpul fericirii, al energiei debordante, al vacanțelor și al timpului liber. Este anotimpul vacanței la care visăm un an întreg, vacanța în care ne vedem pământul natal, părinții. Acolo avem rădăcinile cu care ne mândrim.

Există în lume un loc al primelor amintiri, acolo unde sufletul fiecăruia dintre noi a îmbrăcat pentru prima dată haina luminii. Străbăteam multe drumuri prin lumea mare, dar gândul ne zboară fără încetare spre locul unde ne-am născut. Abia așteptăm să ajungem în România, la poalele muntelui încărcat de păduri ca smaraldul unde se află peisaje absolut încântătoare și satele bunicilor noștri. Aici sunt doinele și horele, tulnicul și buciul cântă peste plaiuri pitorești cu câmpuri încărcate de spice, imagini de poveste, coline și dealuri domoale. Îmbrăcați în aripi diafane de fluturi, macii stropesc grădinile cu pete puternice de culoare. În satul românesc întâmpinăm vara cu cireșe l'urechi și flori în păr. Și ne adăpăm speranțele și visele la o fântână cu ciutură ... Și ne unduim dorurile după chipul și asemănarea colinelor pline de pajiști și pe soare și pe nori... Pământ românesc, oază binecuvântată de Dumnezeu pe pământul acesta, de unde ne luăm seva și puterea de a merge mai departe și pentru care avem supremă admirație. Aici soarele răsare și apune într-un tumult de culori mai frumos decât oriunde în lume. Aici sunt fete frumoase care poartă cu mandrie Ia, acest monument al istoriei românești, oglindind tradiții și

reminescențe ale strămoșilor noștri, ce au trăit pe aceste meleaguri.

Ia noastră românească a rămas neschimbată de mii de ani și o sărbătorim sub soarele verii, mereu ne spune povești și ne deschide un drum mitic, al metamorfozei seminței în veșmânt. O bluză aparent banală care a devenit o adevărată opreă d'artă încărcată de simboluri profunde. Indiferent de regiunea geografică din care provine, o ie spune o poveste. Lăzile de zestre ale bunicilor din satele noastre ascund semne și simboluri vechi de milenii. Suntem fascinați, de frumusețea ei, armonia cromatică, și simplitatea ei sofisticată. O privim

și o simțim, veșmânt și suflet românesc care ne reprezintă în fața lumii și a propriei conștiințe.

În satul nostru, în costumul nostru popular, în muzica noastră, stau înscrise ADN-ul cultural românesc și tiparele de gândire străveche, tipice spațiului carpato - danubiano - pontic pe care Blaga îl numește spațiu “mioritic”.

Revenim în fiecare an la Ipotești și Liveni, la Humulești și Hobîța, pentru a ști cine suntem, de unde venim și care este rostul nostru în acest univers, pentru a ne regenera spiritual. Satul românesc, locul unde am învățat Binele, Adevărul, Frumosul. Simțim o liniște și un aer serafic de început de timp, mai cu seamă la

răsăritul și apusul soarelui. Sat românesc, sat încărcat de livezi și flori, cu porți sculptate și pridvoare frumos lucrate, care rămâne locul cel mai minunat de pe pământ pentru că este leaganul copilăriei noastre. Nu întâmplător marii artiști ai penelului și ai condeiului au pictat și creat opere nemuritoare în legătură cu satul și viața oamenilor trăitori pe meleagurile rurale.

Și ne reamintim mereu cuvintele lui Emil Cioran - Acasă, în satul meu , este locul cel mai sfânt de pe pământ. 🌈

Anca Cheaito, Beirut, 2018

POVESTEA IEI – POVESTEA ROMÂNILOR

Un drum inițiativ spre tainele cosmice

“Portul țăranului român este oglinda unei spiritualități și a unei estetici trainice zidite și foarte vechi. Frumusețile lui au izvorât din mii de gânduri, au curs printr-o pulbere de mâini, au fericit șiruri de vieți, dar au rămas aceleași din adâncimi de vremuri tracice. El este portul dac, al omului nostru de azi de la munte. Strămoșii lui purtau cu o demnitate care în general nu se investește în haină, ci în însemnele unei nobleți. Cu ele, ei au trecut prin cenușa fumegândă a atâtor tragedii de neam. Împrejurările aspre ale istoriei începuturilor românești nu au

îngăduit ca experiența de viață și filozofia să se adune în scrieri anume ale înțelepciunii, dar le-au topit în extraordinara virtute metaforică a limbii, în speciile ei paremiologice și într-un temperament salutar.” (C. D. Zeletin- 1971)

POVESTEA IEI - POVESTEA ROMÂNILOR

Un drum inițiativ spre tainele cosmice

“Portul țăranului român este oglinda unei spiritualități și a unei estetici trainice zidite și foarte vechi. Frumusețile lui au izvorât din mii de gânduri, au curs printr-o pulbere de mâini, au fericit șiruri de vieți, dar au rămas aceleași din adâncimi de vremuri tracice. El este portul dac, al omului nostru de azi de la munte. Strămoșii lui purtau cu o demnitate care în general nu se investește în haină, ci în însemnele unei nobleți. Cu ele, ei au trecut prin cenușa fumegândă a atâtor

tragedii de neam. Împrejurările aspre ale istoriei începuturilor românești nu au îngăduit ca experiența de viață și filozofia să se adune în scrieri anume al e înțelepciunii, dar le-au topit în extraordinara virtute metaforică a limbii, în speciile ei paremiologice și într-un temperament salutar.” (C. D. Zeletin- 1971)

Ia face parte din costumul popular românesc din cele mai vechi timpuri, iar rădăcinile sale își au originea în portul tracilor, geților și dacilor. Din basoreliefurile de demult, care îi înfățișează pe daci, poți observa în portul acestora cămăși cu mâneci lungi, cu o croială de tip tunică, albă și lungă, dintr-o singură bucată și pantaloni strâmți și lungi (ciareci, ițari).

Portul era completat cu un brâu sau chimir, iar în picioare purtau opinci. Femeile se îmbrăcau cu o cămașă de pânză (ie), poale și piese care acopereau picioarele, care ulterior au primit diferite denumiri: catrință, valnic, fotă sau opreg.

Pe cap, femeile purtau diferite țesături și podoabe: maramă, năframe, cepse sau cununi, iar bărbații - căciuli. De-a lungul timpului, costumul bărbaților și al femeilor s-a diferențiat tot mai mult, iar tunică pe care o purtau la începuturi ambele sexe a început să capete caractere distincte. Veșmântul femeiesc s-a transformat astfel în *ia românească tradițională* din zilele noastre.

Ce este ia românească?

În zilele noastre, portul popular autentic, care amintește de portul dacilor, poate fi întâlnit în multe zone din România, cu preponderență în zonele montane, unde influențele culturale s-au păstrat mai bine.

În *Ii și cămăși românești*, Aurelia Doagă scrie că “Portul românesc prezintă două caracteristici esențiale: unitatea și continuitatea

sa. Prin continuitate înțelegem drumul parcurs de portul popular născut pe străvechea vatră a civilizației dace, până în zilele noastre. Prin unitate trebuie să înțelegem acele trăsături, acele aspecte esențiale care se văd în portul românesc din întreaga țară.”

Acestea aveau semnificații multiple: acopereau goliciunea trupească, transmiteau un mesaj pentru comunitatea din care făcea parte persoana (unele îi se poartă la nunți, botezuri, altele arată statutul social, meseria, vârsta) și au semnificații magico-religioase (prin motivele, cromatica și lucrătura folosite).

Ia era realizată la început din in, cânepă, lână, iar mai târziu și din bumbac tors la fuior. Era împodobită preponderent cu broderii la mâneci, piept și gât. Caracteristicile ei sunt date de **cusături** (umărul, care unește părțile din față și spate de mânecă), **încrețul**, **altița** (bandă lată, elementul definitoriu și unic al modelului, irepetabil), **râurile** (benzi drepte sau oblice pe piept și mâneci) și **bibilurile sau cheițele** (cusături prin care se îmbină bucățile textile). O altă caracteristică a costumului femeilor este folosirea culorii, fondul țesăturilor din in, cânepă sau lână fiind alb.

Istorie și începuturi: Când a apărut ia românească

Unii istorici presupun că ia a fost purtată pentru prima dată în perioada culturii Cucuteni (aprox. 5500 î.e.n.- 2750 î.e.n.), una dintre cel mai vechi civilizații din Europa. Cultura Cucuteni era răspândită pe teritoriul de astăzi al Moldovei, nord-estul Munteniei, sud-estul Transilvaniei și Basarabia.

Cămașa era confecționată din pânză de in sau de cânepă, din borangic sau mătase. Simbolul cel mai des întâlnit era crucea, simbol solar stilizat poziționat central. Încă din epocile precreștine, vestimentația avea și un rol de protecție, de aceea vom întâlni multe simboluri cu semnificații magice sau benefice.

Primele ii pot fi văzute pe Columna lui Traian și pe monumentul de la Adamclisi, iar cea mai veche și autentică reprezentare a costumului popular se poate vedea în Cronica pictată de la Viena, din 1330, cele 147 de ilustrații ale documentului fiind o sursă pentru istoria culturală din secolul al XIV-lea.

Iile se confecționau de femeile din sat în timpul șezătorilor, unde femeile cântau și confecționau haine. Cămășile erau diferite de la o regiune la alta nu numai prin textura materialelor, ci și prin modelele și broderiile aplicate.

Cele trei elemente prin care se deosebește ia sunt: **tipul de deschidere a gulerului, modul de tăiere și structură a tiparului și metoda de inserție a mânecilor.** Putem deosebi cămașa dreaptă sau încrетиță la gât, care se strânge cu nasturi sau șnururi, iar cămășile și iile cu croială simplă (din patru foi drepte, fără răscoală) sunt pentru întrebuințarea zilnică.

Deși există câteva voci importante care susțin promovarea iei peste hotare, ia este un brand de țară neoficial. Aceasta nu a fost inclusă în patrimoniul UNESCO, însă de Sânziene se sărbătorește ziua iei neoficial.

Una dintre cele mai vizibile comunități care pledează pentru abordări interdisciplinare și studii ale iei din cât mai multe perspective, mai ales în mediul online este *La Blouse Roumaine*. Comunitatea *La Blouse Roumaine* speră ca în curând să existe un institut dedicat iei, care să funcționeze atât ca o autoritate care ar putea acorda certificate de autenticitate iilor, cât și ca spațiu de cercetare a iei. Institutul de etnografie și folclor a realizat un album în care specialiștii au adunat mii de cămăși populare din peste 800 de sate. Acest album face parte dintr-un demers mai amplu, un dosar pe care autoritățile îl pregătesc pentru UNESCO, în speranța că ia va fi inclusă în curând în patrimoniul mondial.

Există specialiști care susțin că portul popular vechi, autentic, s-a pierdut acum o sută de ani, datorită contactului cu lumea modernă. Pentru a recunoaște o ie autentică trebuie să fii atent la un detaliu important: **ia originală** nu este terminată, deoarece femeile de la sat considerau că perfecțiunea nu este a omului, ci îi aparține lui Dumnezeu.

După Marea Unire din 1918, ia a fost promovată ca un simbol unitar al românilor, portul popular fiind asemănător în toate zonele țării. În zilele noastre însă, supraviețuiește un melanj de elemente de port tradițional și inserții moderne, iar diferențele de la o regiune la alta sunt destul de mari.

Ia românească autentică este creată din pânză potrivit de rară, așa-numita pânză de casă sau pânză nălbită (țesută la războiul cu două ițe) și cusută cu arnici sau mulineuri, fluturi și mărgele, fir metalic alb sau galben și beteală.

Femeia care creează ia trebuie să cunoască punctele de cusătură și arta ornamentării. În Ardeal, Moldova, Muscel și Vlașca se folosește pânza cu firul mai gros, deoarece costumele populare au motive mai bogate, mai robuste, cu punctul buclat, iar la costumele din Oltenia, Muntenia și Dobrogea se folosește o pânză mai rară, cu firul bine răsucit.

Lâna, borangicul (vopsit vegetal), arniciurile și mulineurile, mătasea vegetală trebuie să fie de bună calitate, pentru a nu se decolora. Până la apariția coloranților industriali, țărani foloseau vopsitul vegetal. Frunze de arin, de nuc, măr pădureț, flori de nalbă, în combinație cu zeamă de varză, borș, oțet, sare etc. creau culori calde, necontrastante.

Din ce este făcută ia românească

Pentru confecționarea iilor, săteanca trebuia să posede cunoștințe tehnice însemnate: cum se face croiala cămășii, punctele folosite în ornamentare și cum se lucrează acestea, materialele necesare confecționării sale (pânză de in, bumbac, borangic).

Croiala iilor este diferită de la o zonă la alta. Vom întâlni astfel cămașa cu altiță (Bucovina, Moldova, Oltenia, Muntenia, în zona Bran și Covasna), cămașa cu tăblie (în regiunile Hunedoarei, Pădurenilor și Aradului), ia cu umăr (Transilvania, Sibiu, Făgăraș), ia cu ciocănele sau ia de Săliște, cămașa cu lăncez (Valea Bistriței, Neamț, Bucovina, sudul și estul Transilvaniei), cămașa cu chipet sau ciupag, cămașa încărcată, cămașa cu platcă (Maramureș și Bihor).

În Ardeal, Moldova, Muscel și Vlașca se folosește pânza cu firul mai gros, deoarece costumul popular are motive mai bogate, mai robuste, cu punctul buclat, iar la costumele din Oltenia, Muntenia și Dobrogea se folosește o pânză mai rară, cu firul bine răsucit.

Punctele de cusătură sunt: punctul înaintea acului, tighelul, tighelul în scăriță, lănișorul, drugul, punctul la un fir, festonul, crucea (musca), punctul bătrânesc (gras), brăduți, obinzeli, gurița păpușii în obinzeli, pitișoare, păianjenul, șabac “în foarfeci”, șabac “gurița păpușii”, șabac, bătaia, dintele, mofturi, brânelul, punct de Banat, tăietura, cârligelul, încrețul, crețul, crețul de Gorj, crețul “creasta puiului”, crețul de Maramureș, crețul “în stâlpi”, crețul “în codrii”, pânza încutată, ciupagul, cheița “purecel”, cheița “în piciorușe”, cheița “frunze”.

Simbolistica și semnificația spirituală a iei

Ia sau “cămașa cu altiță” face parte din portul popular românesc al femeii și leagă istoria de odinioară de istoria actuală a noastră, a tuturor. Ea reușește prin motivele și simbolurile brodate să exprime apartenența la o comunitate, la o regiune, să exprime stări sufletești și evenimente importante sau uzuale din viața omului (nunți, botezuri, sărbători religioase, statusul marital, zona de apartenență), precum și modificări care apar odată cu influențele venite dinspre lumea orașului.

Tipuri de ii

De-a lungul timpului, oamenii au îmbrăcat ia atât în zilele de sărbătoare, cât și uzual, la muncile câmpului. O mare importanță o are cromatica, astfel fetițele și fetele tinere poartă pe fondul alb broderii cusute cu galben auriu și portocaliu, femeile care au copii albastru, femeile recent căsătorite roșu, iar albastru închis și negru sunt culorile pe care le poartă femeile văduve sau în vârstă. Recent, broderiile negre sunt folosite și de tinere în momente de sărbătoare, iar firului negru i se adaugă combinații de galben-auriu, brun-roșcat, violet, verde, albastru.

În portul tradițional al femeilor se disting trei tipuri de cămăși, în funcție de croială: cămașa “de-a întregul”, considerată cea mai veche, cămașa încrețită la gât (ia) și cămașa cu platcă.

Ia neagră

În Gorj, cusăturile iei se realizau cu fire negre. Ia de Argeș este bogată, culoarea de bază fiind roșu, negru sau roșu vișiniu și se ornamează cu motive geometrice și florale, care păstrează proporția între câmpurile florale și restul pânzei.

În Munții Apuseni, cromatica cămășii e monocromă. Roșul aprins (de obicei pentru tinere) este îmbinat cu galben și negru (pentru bătrâne).

În zona Dobrogea, cromatica este simplă, având la bază culorile roșu și negru. Motivele se completează cu “lănțișorul” cusut cu fir auriu sau argintiu și fluturi așezați în formă de solzi.

Ia colorată, brodată

Încrețul de Suceava se remarcă prin cromatica sa: pe lângă fondul alb sau galben apar culorile verde, roșu, bleu și de asemenea mărgelate viu colorate.

În zonele Argeș și Vâlcea se foloseau compozițiile monocrome, roșu închis și vișiniu. În Vrancea, motivele geometrice foloseau culori tari: roșu, negru, albastru, verde și ocru.

În Maramureș, pentru înfrumusețare, se folosesc motive lucrate în punctul identic cu “nemțioanele” de Banat, colorate în galben portocaliu.

În Vlașca și Ilfov întâlnim culorile calde și nuanțe de roșu, auriu, ocru. Cromatica iei de Vlașca este veselă, luminoasă. Culorilor roșu, roșu cu negru, roșu închis li se adaugă verde kaki, verde măsliniu, galben, culoarea ceaiului, culoare care se obține din foi de ceapă sau floare de tei.

Un tip special de ie se găsește în Olt, *ia încărcată*, fără altită, în care motivul apare în formă de tablă care cuprinde toată suprafața mânecii până aproape de guler. Ornamentația este în formă de rețea, înfurcită sau în rânduri verticale înguste, printre care se presară fluturi. Se decorează cu multe mărgelate și fluturi mari, albi. Mărgelatele au culori pastelate și se distribuie prin alternanța *în piez* (săbiat).

În Dolj, ia este largă și lungă. Cromatica este simplă, elegantă. Culorile roșu și roșu vișiniu sunt luminate de auriul betelei sau firului metalic. Urmașa iilor vechi, ia de Gorj se croiește din patru lățimi necesare mânecilor și piepților. Pe lângă culorile de fond roșu, roșu închis, cafeniu, se folosește negrul, în armonie cu culori calde: galben, mov, roz, ultramarin, măsliniu.

Ce reprezintă motivele populare de pe ie?

“Costumul popular este un prețios document artistic, social și istoric.” (Leocadia Ștefănuță, *Culegere de cusături populare*)

Costumul popular se prezintă aparent diferit de la o zonă la alta, însă și-a păstrat o structură unitară în ceea ce privește materia primă din care se realizează, croiala, coloritul și ornamentația. Cel mai des vom întâlni pe ii motive străvechi, geometrice și florale.

Motivul românesc, prezent pe orice obiect, variază în funcție de utilizarea dată pieselor brodate: podoabă, îmbrăcăminte, uz casnic. La obiectele de uz casnic și la obiectele de îmbrăcăminte pentru sărbători ca: ie, cămașă bărbătească, pieptar, cojoc etc., se folosesc motive în componența cărora intră floarea, figurile abstracte (geometrice), animalele, elementele cosmice, toate redată în forme stilizate.

Din cele mai vechi timpuri, oamenii purtau haine brodate cu simboluri care aveau semnificații importante pentru ei. Totodată, se diferențiau zonele geografice de proveniență, preocupările persoanei, statutul social, marital etc. Brodate pe față, spate sau mâneci, aceste simboluri învăluie persoanele care poartă iile, ținând răul și ghinionul departe.

Dintre simbolurile des folosite pe ii întâlnim spirala și spirala dreaptă, crucea, soarele, coarnele de cerb, liniile drepte, liniile duble drepte, liniile cu dreptunghi, liniile ondulate, copacul sau ramurile, fiecare dintre ele având semnificații aparte.

Simboluri pe ia românească: spirala și crucea

Spirala reprezintă eternitatea, trecerea timpului, un semn universal al vieții și perenității sale, al energiei. Acest simbol se folosește încă din perioada culturii Cucuteni. Sursa de viață este redată prin intermediul spiralei, simbol al fecundității. Poate fi și semn dual, masculin-feminin, întuneric-lumină etc. Crucea reprezintă credința omului în Dumnezeu, însăși croiala iei având forma crucii.

Linii și simboluri geometrice pe ia românească

Liniile drepte orizontale sugerează moartea, întreruperea unei etape a vieții omului, pe când liniile drepte verticale, viața. Liniile ondulate ușor ne trimit cu gândul la apă, la curățenia și purificarea pe care le aduce ea, iar copacul sau ramurile simbolizează trăinicia și viața durabilă, renașterea an de an.

În Dobrogea sunt des întâlnite următoarele motive: romburi, dreptunghiuri, pătrate și linii frânte, numite plastic “pu”, “iarba întoarsă”, “șarampoi”, “urma iepurelui”, exprimând matricea universului în care femeia trăiește și muncește.

Simboluri ancestrale

Coarnele de cerb sunt dintre cele mai vechi simboluri. Ele simbolizează vitalitate, regenerare, putere, fiind un simbol purtat cu precădere de tinerele care doreau să rămână însărcinate. Soarele este și el un simbol ancestral, fiind folosit atât în forme stilizate, cât și ca o floare - floarea soarelui. El reprezintă legătura omului cu divinitatea, cu roadele pământului, și este dătător de viață.

Romburile se întâlnesc încă din perioada culturii Cucuteni și sunt reprezentări ancestrale ale zeităților. Alte simboluri străvechi sunt spirala (continuitatea vieții în orice împrejurare) și pomul vieții (liantul dintre cer și pământ).

Motivele și simbolurile se deosebesc de la o zonă etnografică la alta. Vom întâlni două categorii de motive ornamentale mari: după forma și tipul de stilizare și după conținutul tematic.

După formă și tip de stilizare acestea sunt geometrice, negeometrice sau liber desenate, iar după conținut, motivele ornamentale sunt abstracte, realiste și simbolice. Motivele

ornamentale abstracte se întâlnesc aproape în toate zonele noastre etnografice - dintre acestea numim punctele, liniile, figurile geometrice.

Dintre motivele ornamentale realiste, multe redau fenomene cerești și reprezentări de corpuri cerești: fulgere, reprezentate în zig-zag; calea laptelui, stelutele, soarele. Altele redau regnul vegetal: plante, frunze, flori (pot fi reprezentate și cu șase sau opt petale), fructe (cel mai des întâlnim spicul de grâu, ghinda, știuletele, afina, strugurele, mărul, părul); spirale, care amintesc de cârceii de viță de vie sau de dovleac), zoomorfe (coarnele berbecului și fruntea bouului; vrabia, porumbelul, cocorii, găinușa, rândunica) și antropomorfe (siluete de femei sau părți ale corpului omenesc: ochiul).

Motivele care au ca izvor de inspirație obiectele de muncă: cârligul, grebla, furca, sapa, jugul) și sociale (aspecte din viața socială: sfăditele, porumbelul păcii) nu s-au bucurat de o răspândire la fel de mare.

SIMBOLURI

Motivele decorative de pe textilele țărănești românești, ii, cămeși, broboade, covoare și ștergare, au constituit obiectul unor cercetări îndelungate efectuate de numeroși oameni de cultură români, etnografi, doctori în științe medicale și profesori, pasionați de trecutul nostru pe aceste meleaguri.

Semne artistice și energetice

Toate aceste eforturi au avut un sigur țel, acela de a demonstra că pe obiecte cum ar fi statuetele din os, lut, pe oalele ceramice de Cucuteni, Horezu sau Vădastra, vase antropomorfe cu vechime de peste șase mii de ani, se găsesc semne care, în afară de o semnificație artistică, ar avea și una spirituală, energetică, continuată chiar și până în zilele noastre.

În urmă cu mai mulți ani am avut bucuria și onoarea să cunosc pe unul dintre acești promotori, care s-au încumetat, încă de pe vremea comunistilor, să arate că semnele și liniile de pe anumite vase ceramice sau articole vestimentare țărănești exprimă un sistem coerent de gândire medicală, bioenergetică (cum ar fi cel chinezesc sau indian). Este vorba despre bioenergoterapeuta Nineta Crainici, cea care în anii 50 ai secolului trecut a fost o talentată cântăreață, solistă a Teatrului Muzical de Stat din Galați.

Exponate de muzeu care conțin date bioenergetice?

Nineta Crainici a început, de atunci, să studieze și să se documenteze despre preocuparea străveche a străbunilor noștri față de bioenergie, de relația dintre energiile cosmice și cele pământești. “Descifrarea unor creații autohtone neolitice implică o viziune complexă, interdisciplinară. Am deprins-o din gândirea vechilor înțelepți hinduși yoga, a chinezilor acupunctori și a japonezilor care practicau artele marțiale. Cunoscând apoi topografia traseelor și punctelor electrodermale din acupunctură și cercetări îndelungate de laborator, am descoperit că așa ceva există și în creațiile străbunilor noștri. Am analizat peste 800 de exponate, de la Muzeul Național de Istorie, găsite în 30 de localități din 16 județe ale țării. Din acestea, 700 conțin date bioenergetice, între care 252 însemnate cu simboluri ornamentale geometrice și puncte rotunde cu substrat bioenergetic de tip acupunctural, însemnări similare simbolicii chineze sau chiar schemelor moderne de acupunctură. Am găsit frecvent pe obiecte variante de spirale ale vieții, pe toracele, abdomenul sau membrele inferioare. Pătratul, dreptunghiul sau triunghiul cu vârful în jos –

desene existente și pe straiile populare sau pe covoare – mențin constantă ideea unității în dualitate, a cuplului uman și a naturii. Am descoperit rombul, marcat în epigastriu, reprezentând unirea dintre eteric-cer și teluric-hrana pământului. Rombul se repetă și pe vasele epocii sau pe obiectele dacice.”

“Gândurile colorate” înfrumusețate de o fantezie nemărginită, desene pe care le întâlnim pe straiile populare românești, pe ștergare și covoare, au o anumită însemnătate, un ritm, un echilibru, o armonie. Puțini le înțeleg și știu ce înseamnă ele cu adevărat și câtă liniștire aduc sufletelor noastre amețite de viața cotidiană

Fodoreii și curenții energetici de pe iile românești

Iile din zona Hunedoarei (Bucova) păstrează farmecul vremurilor demult apuse. Straiile populare sunt cusute cu migală și rost. De-a lungul mânecilor, în jos, motivele curg râuri marcând prin verticalitatea lor mișcarea brațului femeii. Mâneca se termină cu “fodorei”, și cu altă broderie delicată. (“fodor”, în limba maghiară înseamnă “volănaș”).

Conform prof. Magda Păun Ghinea “simbolurile râurilor de pe piept și de pe mânecile anumitor ii populare românești indică trasee energetice corporale, corespunzătoare “nadisurilor” hinduse (curenți energetici). Regăsim pe ii și pe ștergare semne și invocații magice cărora nimeni nu le mai știe azi exact înțelesul, ci doar îl poate bănuî.”

Rombul este prezent la Cetatea Frumușica, pe malul Cracăului, pictat pe un idol al cărui corp, lucrat în relief, este o piesă unică de acest fel găsită în România. Rombul apare în sculpturile lui Brâncuși (Coloana infinitului). Rombul magic mai “ trăiește ” azi pe fote, pe ii, pe brăcire (bete), cioplit în lemn, scrijelit pe corb de cerb, pe covoare și pe ștergare.

Crucea este brodată, cusută, țesută, pe multe obiecte de îmbrăcăminte ale țăranului român. Este veche de când lumea și o întâlnim peste tot: în părțile scandinave unde apare gamată (zvastica) și până în India, unde și azi e considerată simbolul religios al focului, puterea superioară, originea vieții. Întâlnim crucea pe țesăturile orientale, încadrată de un cerc, pe monumentele funerare etrusce. Crucea devine un instrument de tortură la egipteni, perși, cartaginezi. În Grecia și Roma e rezervat numai sclavilor și marilor criminali. Crucea, ca pedeapsă, a fost adoptată și de evrei, în timpul lui Irod. Crucificarea lui Iisus a sfințit acest simbol, identificându-se cu el. (sursă: prof. Magda Păun Ghinea- “Memoria mioritică a cusăturilor naționale”)

Culorile care vorbesc

Și acum câteva cuvinte despre cromatica caracteristică anumitor zone românești, folosită la straiile populare. Pentru vopsirea firelor de ață erau utilizate plantele și florile. Astfel, găsim cusături minunate și combinații uluitoare care nu supără ochiul, ci dimpotrivă. Avem și roșu și negru, avem galben sau albastru de Voroneț prins în țesătura de in și de borangic. Sunt culori care dau energie, care calmează sau “vorbesc” despre cel care le poartă.

Motivele populare cusute pe piepți, “crucița” care apără de rele, de deochi, de vrăji și de ură, rombul, floarea, soarele, toate aduc armonie, bucurie și împăcare în sufletul celui care ține pe el cămeșa ori ia. Țăranii din trecut își comunicau vârsta și statutul social prin portul hainelor, cromatică sau croială, prin podoabele capului și pieptănătură. Albul era destinat copilăriei și adolescenței. La tinerețe, când sângele dădea în clocot, apăreau culorile vii, în

special roșul care se intensifica până la căsătorie. După nuntă, culorile straielor se potoleau, ca să ajungă la bătrânețe mai sobre, alb-negru sau alb complet.

În general, culorile joacă un rol aparte în costumele populare tradiționale. Însemnătatea lor pe ie ține de regiunea din care provin cei care o poartă dar, mai ales, de vârstă și de rangul social. Spre exemplu, o tânără va purta culori vesele (roșu, galben, auriu), vii, în vreme ce ornamentele pompoase, cu multe mărgelute și culori mai sobre (negru, verde, maro, argintiu, violet închis) le sunt rezervate doamnelor cu un statut social ridicat sau zilelor de sărbătoare. Culoarea roșie este simbolul sângelui, al vieții, al soarelui, al focului purificator, al iubirii și al bucuriei de viață. Tonurile de galben pe ie

transmit lumină, tinerețe, fericire, ospitalitate, recolte bogate. Verdele vorbește despre prospețime, frăgezime, reînnoirea naturii, speranță, fertilitate, precum și despre lanurile roditoare. Albastrul și argintiul arată vitalitatea, frumusețea apelor curgătoare, a cerului senin de vară. Tonurile violet ne trimit cu gândul la încredere, răbdare și stăpânirea de sine. Negrul, atât de prezent în portul popular, exprimă trăinicia, eternitatea, statornicia. Combinațiile de roșu cu maro arată că posesoarea de ie vine dintr-o regiune muntoasă.

Ce poveste spune o Ie

Simbolurile ornamentelor cusute pe ie sunt variate: geometrice, vegetale, animale, antropomorfe, cât și religioase. Se pot însă deosebi și semnificații după cum urmează:

- linia dreaptă verticală = viața
- linia dreaptă orizontală = moartea
- linia dublă dreaptă = eternitatea
- linia cu dreptunghiuri = gândirea și cunoașterea
- linia ușor ondulată = apa, purificarea
- spirala = timpul, eternitatea
- dubla spirală = legătura dintre viață și moarte
- copacul sau ramurile = trăinicie, înțelepciune, renaștere.

Regiuni ale țării și specificul iilor

Dacă te deplasezi dintr-o zonă în alta a României, poți fi surprins de varietatea de motive tradiționale care împodobesc iile. Sunt povești brodate pe ii de fiecare mână de femeie, povești care unesc același univers cultural și care apropie oameni diferiți, din zone geografice aflate la mii de kilometri distanță. Acest liant se creează pe măsură ce te deplasezi din Maramureș în Transilvania sau din Dobrogea în Olt.

Ia maramureșeană

Ia maramureșeană se deosebește de celelalte ii prin croiul său. Este singura cămașă din costumul românesc care se croiește pătrată la gât. Aceasta se confecționează din pânză de casă țesută la război, în două ite. Se croiește din patru lățimi, două pentru mâneci și două pentru piepți. Mânecile se termină prin fodori, denumiți și “bezeri”, iar piepții sunt drepți și tăiați la gât.

Există mai multe tipuri de cămăși pătrate la gât, una dintre ele fiind cămașa de “Săpânța”. De asemenea, crețurile cămășii de Maramureș sunt spectaculoase, ele nu par a fi lucrate manual. Se lucrează însă simplu, fiind realizate pe bază de fire scoase și punctul “înaintea acului”. Pentru mai multă frumusețe, se folosesc motive lucrate

în punctul identic cu “nemțioanele” din Banat, colorate în galben portocaliu.

Ia din Ardeal

Ia se caracterizează prin mărimea și bogăția ornamentală care se distribuie de-a lungul mânecii, de la mână până la guler. Cămașa păstrează croiul cămășii vechi: cele patru foi se încrețesc la gât prin gulerul potrivit de lat. Se croiește din pânză de in, cânepă sau bumbac gros. Pentru lărgime i se adaugă clini (adaos textil) și broșchițe (petic de pânză, postav etc., pătrat sau rombic, pus la răscroială pentru a lărgi mânecile unei cămăși).

Ornamentele sunt distribuite pe mânecă, guler, piept, iar ornamentul principal îl vom regăsi pe mânecă: lat, bogat, colorat în roșu sau roșu cu negru, uneori motivele fiind evidențiate și cu culori de tonalități calde: mov, verde,

galben. Deseori se coase și un ornament în formă de cheie roșie și neagră. Pieptul cămășii se ornamează simplu: motive mici, care se dispun de-a lungul gurii cămășii.

Ia din Oltenia

Cămașa femeilor din Oltenia se caracterizează prin foile drepte încrețite în jurul gâtului, cusute cu mătase vișinie sau bleumarin, unde drugul țivește gura cămășii, marginea mânecii și a poalei.

Ia se croiește din pânză de in sau bumbac și se ornamează cu motive geometrice sau florale, se coase cu puncte ca tighelul, crucea, la un fir, lăntșorul.

Croiul este vechi, din patru lățimi de pânză la care se adaugă clinii, broșchițele, gulerul. Cusătura are o cromatică distinsă: albastru de smalt sau roșu vișiniu. Motivele sunt discrete, cusute cu punctul tighelului și umplute cu fir auriu sau argintiu. Alțița e compusă din fâșii cu motive mărunte, subliniate de galoane cu intercalații de fir metalic.

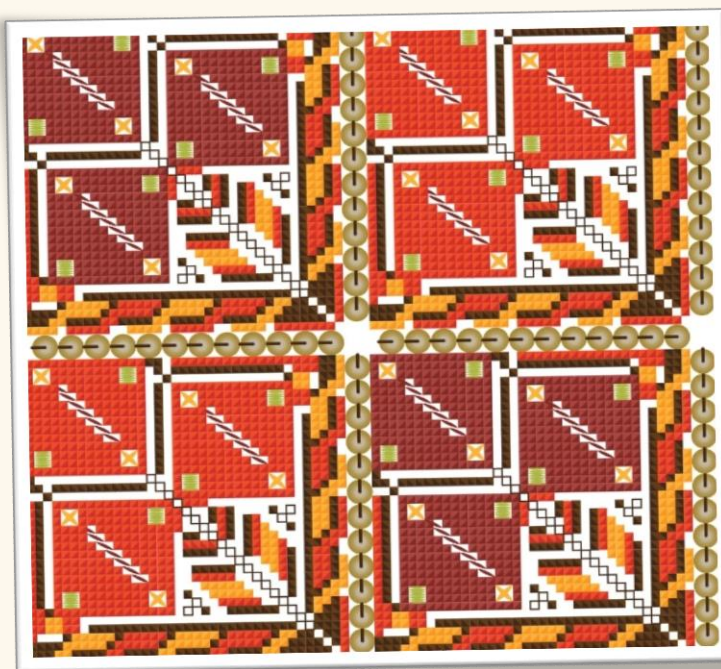
Ia din Bucovina

În Bucovina putem vorbi de tipul de ie cu alțiță, încreț și râuri. Ea păstrează unitatea iei din întreaga țară, dar prezintă anumite particularități: nu apare gulerul, acesta fiind înlocuit cu “brezărău”. Acesta se realizează prin încrețirea cămășii cu un șnur sau ață răsucită din in, arnici sau cânepă, după ce a fost întărită marginea cămășii printr-o cusătură numită drug.

Cămașa se confecționează din patru lățimi de pânză pentru mâneci, piepți, clini (foroclină) și broșchițe (pavă). Cămașa are mâneca largă, se termină pe același drug, lucrat la fel de des ca și la brezărău. Ia în Bucovina se confecționează din pânză de cânepă, in sau bumbac gros. Se lucrează cu alțiță lată, cusută în fâșii, despărțite între ele prin brâie orizontale și decorate cu fir metalic în punct de lăntșor sau cu mărgelile albe sau galbene de piatră.

Sunt folosite motive geometrice (romburi, pătrate, triunghiuri) și motive care se regăsesc pe porți sau case, dând impresia unor cusături ornamentate din belșug, cu origini străvechi în tradiția românească. Încrețul este la fel de bogat, lucrat în alb sau galben-portocaliu pentru fond și cu punctul la un fir, cruci ori tighele.

Cromatică iei bucovinene este bogată. Pe lângă culoarea de fond negru, cafeniu închis, se regăsesc culorile verde, galben-portocaliu, albastru etc. Pe piept aceste modele sunt lucrate la dimensiuni mai mici, respectând stilul și culorile specifice zonei. Punctul care se folosește în ornamentarea iei este crucea, la un fir, tighelul, lăntșorul, drugul.

Ia în Moldova

Costumul popular din zona Moldovei păstrează în structura sa elemente străvechi, tradiționale. În zona Vrancea, costumul femeilor se distinge prin sobrietate. Ia capătă frumusețe prin bogăția firului metalic alb sau galben, a betelei și a fluturilor presărați ici-colo.

Croită din patru lățimi de pânză țesută în două ite, cămașa folosește croiul fără irosirea vreunei bucăți de pânză. Sub braț se introduc clinul și bucata pătrată de pânză, pavă. La gât, cămașa se strânge printr-un creț simplu și gulerul cusut în motive specifice. Jos, la mânecă, se termină prin manșeta răsfrântă, numită “brăără”, cu aspect de volan.

Se folosesc motive geometrice și florale stilizate. Distribuite în rânduri și altită, sub care se află încrețul, motivele păstrează echilibrul între câmpul floral și albul pânzei. Se ornamează jos, la mână, cu trei rânduri pe mânecă, dar și cu un singur rând (la ia fără altită) de o parte și de alta, iar în locul celorlalte rânduri apar cheițe lucrate în fir auriu și subliniate de mici șabace. Încrețul se lucrează în culorile alb sau galben, cu punctul “crucea” sau “înaintea acului”.

Deasupra încrețului stă altita mărginită de fâșii lucrate în lănișor cu fir alb sau galben. Altita, destul de lată, numără până la patru-cinci rânduri de motive, așezate orizontal și despărțite între ele prin aceleași fâșii înguste de fir metalic. Pe piept sunt distribuite două-patru rânduri de motive, care se pun lângă gura cămășii. Spatele se ornează simplu de o parte și de alta a umerilor.

Ia din Transilvania

Portul popular din Transilvania respectă unitatea portului din întreaga țară. Ia se croiește din trei-patru metri de pânză de in sau bumbac mai gros, gulerul încrețește cele patru foi, iar la mâneci, jos, se termină cu obișnuitul fodor de Transilvania.

Ornamental, putem vorbi de tipul cămășilor “pui peste cot”. Ia se ornamează pe guler, care se coase cu “punctul pe dos” sau “pășituri” (cruci), pe mâneci și fodor. Mâneca se termină cu o danteluță numită “cipcuță”. Motivul mâneșilor se distribuie orizontal, peste cot, iar fodorii se ornamează cu același motiv de peste cot.

Încrețul fodorului se decorează cu punctul de ciupag, peste muchiile încrețului. Sub guler, cămașa prezintă un mic ciupag lat de unu-doi centimetri. Dintre motivele folosite vom întâlni mai des motivele florale, sub formă stilizată. Ele se îmbină cu figuri triunghiulare, romboidale, cu tighele oblice, motive de guriță păpușii. Cromatica este deseori monocromă: roșu pentru tinere și negru pentru bătrâne. Caracteristica acestei ii o reprezintă mărgelile: roșii, galbene, albastre, roz, verzi.

Strai de sărbătoare

În Sălaj, cămășii femeiești nu i s-a spus niciodată ie. Ea era cunoscută ca spăcel sau vizipcă, denumirea de cămașă fiind atribuită doar cămășii bărbătești. Veșmântul era purtat duminica sau în zilele de sărbătoare, la biserică, dar și la joc, într-o perioadă pe care cu drag ne-o imaginăm din poveștile bunicilor. Un alt detaliu ce o face specială îl reprezintă motivele decorative țesute, și nu cusute. Utilizând diverse cantități de pânză țesută în gospodărie din cânepă și bumbac, tehnici și motive decorative diferite, cămășile din Sălaj prezintă o mare diversitate, fiind reprezentative pentru comunitățile din care provin. În ceea ce privește croiul, în Sălaj, cămașa femeilor era de doar două categorii: spăcelul cu guler și gură și spăcelul cu platcă.

Spăcelul cu guler și gură

Spăcelul cu guler și gură era croit din două foi de pânză cusute în mijlocul feței. Foile trec drept peste umăr, fără cusătură, iar gura cămeșii se formează din marginile celor două foi unite în față. Gura cămeșii numită “chept” este întărită cu două rânduri de “călcături”, iar decorul principal este plasat pe umăr cunoscut ca tărcătură pe umăr. Ornamentația este dată de încrețituri, cusăturile decorative (romburi și triunghiuri) sunt înșirate liniar. “La gât, spăcelul este încrețit cu crețele mânânteale, prinse în gulerul confecționat dublu, cu o cusătură pe muchie numită “cârhitorește, mâneca largă, încrețită sus este prinsă de umărul cămeșii, în

partea de jos fiind la fel de încrețită și prinsă într-o manșetă dreaptă cu fentă, pumnășei la gură, încheiată cu nasturi. Sub braț se introduce puilul de spăcel, un pătrățel de pânză de circa 8-10 cm, prin care se lărgește cămașa. De regulă mâneca este ornamentată pe verticală de la umăr la manșetă, unde ornamentul este mai dens, iar pe margine are prinși colțișori de cipcă (dantelă). Gulerul este drept, susținând încrețiturile cămeșii, ornamentat cu motive mărunte, în timo ce cusătura de unire a gulerului cu cămașa este mascată de cusături numite “împiestrituri”.

Spăcelul cu platcă

Formă mai recentă a cămășii femeiești, spăcelul cu platcă, după cum îi spune și denumirea, prezenta platca, adică un dreptunghi format dintr-o bucată de pânză dreptunghiulară în față și spate. Obiectul vestimentar este răscoit la gât în formă rotundă, are mânecă încrețită și sus, și jos, terminată într-un volan numită fodră. De platcă se prindea partea de jos a cămășii. Fata nu se putea mărita dacă nu știa să facă o cămașă. Nu exista femeie care să nu cunoască etapele realizării unui spăcel. Pentru că, spune etnograful, femeia nu se putea mărita dacă nu știa toarce, țese sau croi o cămașă: “Femeia a amestecat încă de-atunci, deodată cu materialele și culorile folosite, tot sufletul, toată dragostea și toate lacrimile ei. În fiecare cămașă se vede amprenta lăsată de fiecare femeie în parte”. Dacă la capitolul croi, cămășile femeiești erau de doar două categorii, în ceea ce privește modul de decorare, acesta ținea de imaginația și talentul fiecărei femei în parte. Așa se face că nu găseai două cămăși identice. De altfel, motivele decorative reprezentau elementele de rezistență, oglinda talentului și a simțului artistic al femeii. Fiecare își dorea să o decoreze cât mai frumos, cât mai colorat. Modul în care era decorată sublinia diferențele de vârstă, ocaziile cu care urma să fie purtată, starea socială a femeii. În plus, determina compoziția ornamentală a costumului, celelalte piese trebuind să se acorde ca epocă, vârstă, ornamentală, cromatică.

Cămăși cusute cu cânepa topită pe rouă

Din dorința de a avea veșminte frumoase și originale, femeile acestor locuri au căutat să fie mereu inovative. Așa s-au născut cămășile ale căror motive decorative erau realizate cu cânepa topită pe rouă. Nu oricine își permitea o astfel de tehnică. Pentru că implica o tehnică complexă și de durată, doar sătenii mai avuți își permiteau să topească roua.

Ia în artă și cultură

Ia tradițională a inspirat multe figuri artistice și a apărut, de-a lungul timpului, în tablouri ale pictorilor de seamă, dar și în colecțiilor marilor designeri de modă sau chiar în scrierile unor autori.

Ia românească în pictură

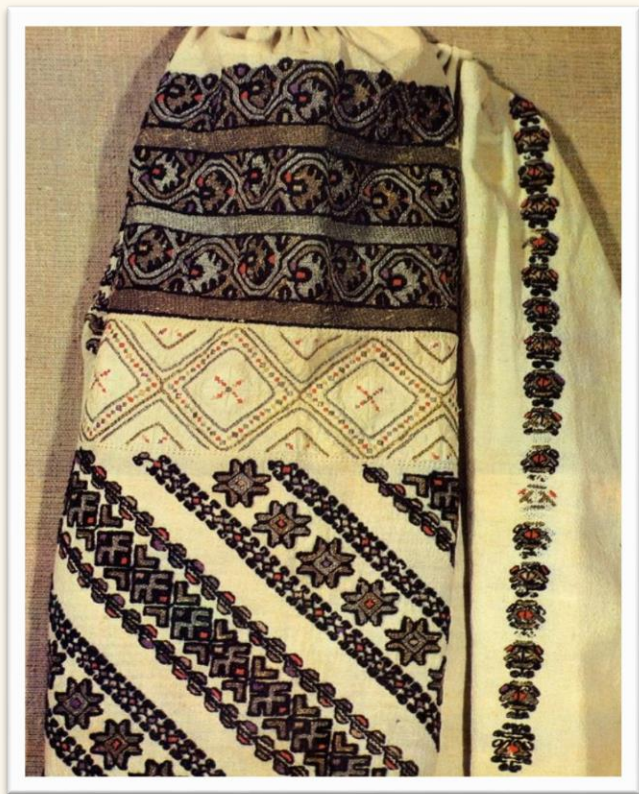
Deseori, frumusețea ie românești a depășit granițele țării: aceasta apare reprezentată în tablourile pictorului Henri Matisse, cel mai cunoscut tablou fiind *La blouse roumaine*, realizat în 1934. De asemenea, pictorul Constantin Daniel Rosenthal a pictat-o pe Maria Rosetti în *România revoluționară* purtând ie și năframă.

Alți pictori care au fost inspirați de ie și au reprezentat-o în picturile lor sunt Camil Ressu, Ion Theodorescu-Sion, Francisc Sirato, Nicolae Tonitza, Dumitru Ghiață, Carol Popp de Szathmári, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu și îndeosebi N. Grigorescu.

Ia românească în modă: designeri naționali și internaționali

De-a lungul timpului, ia a atras atenția a numeroși artiști: celebrul designer internațional Yves Saint Laurent a dedicat o întreagă colecție inspirată de ia românească, în anii '80, colecție care ulterior i-a inspirat și pe alți designeri celebri: Jean Paul Gaultier, Kenzo, Tom Ford, Oscar de la Renta, Agatha Ruiz de la Prada, Anna Sui sau Philippe Guilet.

Dintre designerii români îi amintim pe Adrian Oianu, Corina Vlădescu și Ingrid Vlasov.

Cine purta ia populară?

Pe vremuri, ia făcea parte din costumul de nuntă, dintre acestea iile cu spic, întâlnite în Moldova, remarcându-se prin frumusețe. Broderia se realiza cu puține nuanțe cromatice, iar alteori iile se brodau cu o singură culoare, în special cu negru. Femeile căsătorite sau în vârstă purtau ii sobre, iar croiala și materialul din care erau confecționate erau mai simple, pe când fetele tinere purtau ii într-o cromatică veselă, luminoasă.

În funcție de momentul purtării, ele aveau diferite semnificații pentru comunitatea din care făcea parte persoana: ornamentele negre anunțau moartea cuiva drag, iar broderiile cu culori aprinse simbolizau fecioria sau erau specifice anumitor ceremonii: nunți, jocuri, botezuri, sărbători religioase specifice anului calendaristic.

Personalități influente care au purtat ia românească

Numeroase personalități ale României au integrat în garderoba lor ia: regina Maria, principesele Ileana și Elena, cântăreața Maria Tănase. Regina Maria, care a fost și artistă, soldat, diplomat, a fost atrasă de arta populară românească, de multe ori adaptându-și garderoba în funcție de aceasta. Regina Maria s-a lăsat fotografiată deseori în ia populară, boemia acelor vremuri fiind influențată de exemplul vestimentar al reginei.

Una dintre operele de artă care înfățișează o țărăncă româncă în port popular este celebra *România revoluționară*, tablou pictat de Constantin Daniel Rosenthal și simbol al revoluției de la 1848. Muza sa este soția revoluționarului C.A. Rosetti, rămasă în istorie drept Maria Rosetti, prima ziaristă din România.

Cum recunoști o ie tradițională de una inautentică?

“Pentru istoria costumului popular românesc în general, costumul transilvan prezintă o deosebită importanță, pentru că aici, pe teritoriul Transilvaniei și Banatului, au trăit și și-au avut centrul politic dacii, care sunt reprezentați în portul lor pe columna lui Traian. În croiala atât de simplă a pieselor de costum din țara Hațegului și din ținutul Pădurenilor, ca și în felul acoperirii capului sau încălțării picioarelor, vor fi rămas urme din portul celor care aici, la Grădiștea Muncelului, și-au avut capitala sau din cel al cuceritorilor romani care și-au stabilit centrul la Sarmisegetuza.” (Paul Petrescu, *Costumul popular românesc din Transilvania și Banat*)

Putem face diferența între iile autentice și cele oarecare prin elementele tradiționale, materialele folosite, croială și coloristică. Ia românească autentică este mereu brodată manual, confecționată din materialele de bază: pânză de

câneapă, borangic, in, arnici, lână și decorată cu motive tradiționale românești. De asemenea, o ie autentică va fi tivită și încrețită manual, iar pe dosul iei ar trebui să vedem nodurile firelor de la broderii.

O ie poate fi o lecție de istorie, dar pentru a o învăța avem nevoie de exercițiu și de timp. Fiecare dintre noi poate ajunge să facă diferența între ce este autentic și ce este fals, între ce este tradițional și ce este importat.

Când sărbătorim ziua iei?

De Sânziene, pe 24 iunie, se sărbătorește ziua iei românești. O inițiativă a comunității virtuale ***La Blouse Roumaine*** de acum câțiva ani, această zi a devenit **Ziua universală a iei**.

Nu este o sărbătoare națională oficială, dar Ziua universală a iei se sărbătorește în Republica Moldova (fiind notificată oficial de Ministerul Culturii) sau în Statele Unite (Washington DC). Ia este celebrată anual pe 6 continente și în peste 50 de țări.

De ce să porți o ie tradițională?

În zilele noastre ia nu se mai poartă zilnic în niciun sat, ci doar în anumite situații, festivități, ceremonii, momente din an, iar iile create de designeri sunt o opțiune a fiecăruia dintre noi.

Cei care le poartă găsesc poate povești în aceste piese de îmbrăcăminte, pe lângă încărcătura istorică și culturală. Pe vremuri, fetele moșteneau de la mamele și bunicele lor nu doar arta de a croi o ie, ci învățau și rugăciunile care se spuneau înaintea începerii torsului lânii, a țesutului sau a împletitului firelor.

Povestea vieții rurale de odinioară și obiceiurile de la sat pulsează în portul popular, iar din când în când reîntorcerea în timp, până la daci sau cultura Cucuteni ne mai scoate din ritmul zilelor noastre.

Meșteșuguri care erau odinioară vitale, pe care fetele și femeile le cunoșteau încă de mici, se pierd treptat. Tehnici, materiale, cusături, croieli – le găsim descrise în cărțile din anticariate, librării, muzee, iar termenii folosiți ne pun în încurcătură. Cu toate acestea, la sat încă se creează piesele vestimentare care fac parte din portul popular românesc, iar iile îi inspiră pe artiști cosmopoliți dintre cei mai diverși.

Noile tehnici, coloranți și automatizări au creat posibilitatea ca piesele lucrate la sat manual să fie create folosindu-se alte tehnici și un timp mult mai scurt. Dar acele puncte de cusătură sau croiala unică nu vor fi niciodată redată într-un mod autentic decât de mâna femeilor care au transmis din generație în generație o tradiție.

Ia reprezintă în sens extins și spațiul în care ne-am născut, comunitatea căreia îi aparținem sau cu care împărtășim afinități. Iar cu fiecare ie achiziționată dintr-o gospodărie țărănească sau dintr-o familie de meșteri populari vom păstra și vom ajuta să se formeze încă o generație care să ducă mai departe această artă românească.

Fiecare ie românească poartă o poveste scrisă pe ea.

Din Oltenia și Banat până în Modova, Bucovina, Muntenia și Transilvania, modelele cusute îndeplinesc mai mult decât o funcție estetică, ele sunt o formă de scriere asemănătoare cu cea hieroglifică. Semnele cusute și țesute pe straiile românești formează un “limbaj vizual universal, inspirat de univers și descriu ordinea firească a lumii și locul nostru în ea”. (Ioana Corduneanu, fondatorul comunității Semne Cusute)

ORIENT ROMÂNESC

Ia face parte din costumul popular românesc din cele mai vechi timpuri, iar rădăcinile sale își au originea în portul tracilor, geților și dacilor. Din basoreliefurile de demult,

care îi înfățișează pe daci, poți observa în portul acestora cămăși cu mâneci lungi, cu o croială de tip tunică, albă și lungă, dintr-o singură bucată și pantaloni strâmți și lungi (ciareci, ițari).

Portul era completat cu un brâu sau chimir, iar în picioare purtau opinci. Femeile se îmbrăcau cu o cămașă de pânză (ie), poale și piese care acopereau picioarele, care ulterior au primit diferite denumiri: catrință, valnic, fotă sau opreg.

Pe cap, femeile purtau diferite țesături și podoabe: marame, năframe, cepse sau cununi, iar bărbații - căciuli. De-a lungul timpului, costumele bărbaților și al femeilor s-a diferențiat tot mai mult, iar tunica pe care o purtau la începuturi ambele sexe a început să capete caractere distincte. Veșmântul femeiesc s-a transformat astfel în *ia românească tradițională* din zilele noastre.

În *Ii și cămăși românești*, Aurelia Doagă scrie că “Portul românesc prezintă două caracteristici esențiale: unitatea și continuitatea sa. Prin continuitate înțelegem drumul parcurs de portul popular născut pe străvechea vatră a civilizației dace, până în zilele noastre. Prin unitate trebuie să înțelegem acele trăsături, acele aspecte esențiale care se văd în portul românesc din întreaga țară.”

Acestea aveau semnificații multiple: acopereau goliciunea trupească, transmiteau un mesaj pentru comunitatea din care făcea parte persoana (unele ii se poartă la nunți, botezuri, altele arată statutul social, meseria, vârsta) și au semnificații magico-religioase (prin motivele, cromatica și lucrătura folosite).

Ce este ia românească?

În zilele noastre, portul popular autentic, care amintește de portul dacilor, poate fi întâlnit în multe zone din România, cu preponderență în zonele montane, unde influențele culturale s-au păstrat mai bine.

Ia era realizată la început din in, cânepă, lână, iar mai târziu și din bumbac tors la fuior. Era împodobită preponderent cu broderii la mâneci, piept și gât. Caracteristicile ei sunt date de **cusături** (umărul, care unește părțile din față și spate de mânecă), **încrețul**, **altia** (bandă lată, elementul definitoriu și unic al modelului, irepetabil), **râurile** (benzi drepte sau oblice pe piept și mâneci) și **bibilurile sau cheițele** (cusături prin care se îmbină bucățile textile). O altă caracteristică a costumului femeilor este folosirea culorii, fondul țesăturilor din in, cânepă sau lână fiind alb.

Istorie și începuturi: Când a apărut ia românească

Unii istorici presupun că ia a fost purtată pentru prima dată în perioada culturii Cucuteni (aprox. 5500 î.e.n.- 2750 î.e.n.), una dintre cele mai vechi civilizații din Europa. Cultura Cucuteni era răspândită pe teritoriul de astăzi al Moldovei, nord-estul Munteniei, sud-estul Transilvaniei și Basarabia.

Cămașa era confecționată din pânză de in sau de cânepă, din borangic sau mătase. Simbolul cel mai des întâlnit era crucea, simbol solar stilizat poziționat central. Încă din epocile precreștine, vestimentația avea și un rol de protecție, de aceea vom întâlni multe simboluri cu semnificații magice sau benefice.

Primele ii pot fi văzute pe Columna lui Traian și pe monumentul de la Adamclisi, iar cea mai veche și autentică reprezentare a costumului popular se poate vedea în Cronica pictată de la Viena, din 1330, cele 147 de ilustrații ale documentului fiind o sursă pentru istoria culturală din secolul al XIV-lea.

Iile se confecționau de femeile din sat în timpul șezătorilor, unde femeile cântau și confecționau haine. Cămășile erau diferite de la o regiune la alta nu numai prin textura materialelor, ci și prin modelele și broderiile aplicate.

Cele trei elemente prin care se deosebește ia sunt: **tipul de deschidere a gulerului, modul de tăiere și structură a tiparului și metoda de inserție a mânecilor.** Putem deosebi cămașa dreaptă sau încrêtiță la gât, care se strânge cu nasturi sau șnururi, iar cămășile și iile cu croială simplă (din patru foi drepte, fără răscoială) sunt pentru întrebuințarea zilnică.

Deși există câteva voci importante care susțin promovarea iei peste hotare, ia este un brand de țară neoficial. Aceasta nu a fost inclusă în patrimoniul UNESCO, însă de Sânziene se sărbătorește ziua iei neoficial.

Una dintre cele mai vizibile comunități care pledează pentru abordări interdisciplinare și studii ale iei din cât mai multe perspective, mai ales în mediul online este *La Blouse Roumaine*. Comunitatea *La Blouse Roumaine* speră ca în curând să existe un institut dedicat iei, care să funcționeze atât ca o autoritate care ar putea acorda certificate de autenticitate iilor, cât și ca spațiu de cercetare a iei. Institutul de etnografie și folclor a realizat un album în care specialiștii au adunat mii de cămăși populare din peste 800 de sate. Acest album face parte dintr-un demers mai amplu, un dosar pe care autoritățile îl pregătesc pentru UNESCO, în speranța că ia va fi inclusă în curând în patrimoniul mondial.

Există specialiști care susțin că portul popular vechi, autentic, s-a pierdut acum o sută de ani, datorită contactului cu lumea modernă. Pentru a recunoaște o ie autentică trebuie să fii atent la un detaliu important: **ia originală** nu este terminată, deoarece femeile de la sat considerau că perfecțiunea nu este a omului, ci îi aparține lui Dumnezeu.

După Marea Unire din 1918, Ia a fost promovată ca un simbol unitar al românilor, portul popular fiind asemănător în toate zonele țării. În zilele noastre însă, supraviețuiește un melanj de elemente de port tradițional și inserții moderne, iar diferențele de la o regiune la alta sunt destul de mari.

Ia românească autentică este creată din pânză potrivit de rară, așa-numita pânză de casă sau pânză nălbită (țesută la războiul cu două ițe) și cusută cu arnici sau mulineuri, fluturi și mărele, fir metalic alb sau galben și beteală.

Femeia care creează ia trebuie să cunoască punctele de cusătură și arta ornamentării. În Ardeal, Moldova, Muscel și Vlașca se folosește pânza cu firul mai gros, deoarece costumele populare au motive mai bogate, mai robuste, cu punctul buclat, iar la costumele din Oltenia, Muntenia și Dobrogea se folosește o pânză mai rară, cu firul bine răsucit.

Lâna, borangicul (vopsit vegetal), arniciurile și mulineurile, mătasea vegetală trebuie să fie de bună calitate, pentru a nu se decolora. Până la apariția coloranților industriali, țărani foloseau vopsitul vegetal. Frunze de arin,

de nuc, măr pădureț, flori de nălbă, în combinație cu zeamă de varză, borș, oțet, sare etc. creau culori calde, necontrastante.

Din ce este făcută ia românească

Pentru confecționarea iilor, săteanca trebuia să posede cunoștințe tehnice însemnate: cum se face croiala cămășii, punctele folosite în ornamentare și cum se lucrează acestea, materialele necesare confecționării sale (pânză de in, bumbac, borangic).

Croiala iilor este diferită de la o zonă la alta. Vom întâlni astfel cămașa cu altiță (Bucovina, Moldova, Oltenia, Muntenia, în zona Bran și Covasna), cămașa cu tăblie (în regiunile Hunedoarei, Pădurenilor și Aradului), ia cu umăr (Transilvania, Sibiu, Făgăraș), ia cu ciocănele sau ia de Săliște, cămașa cu lăncez (Valea Bistriței, Neamț, Bucovina, sudul și estul Transilvaniei), cămașa cu chipet sau ciupag, cămașa încărcată, cămașa cu platcă (Maramureș și Bihor).

În Ardeal, Moldova, Muscel și Vlașca se folosește pânza cu firul mai gros, deoarece

costumul popular are motive mai bogate, mai robuste, cu punctul buclat, iar la costumele din Oltenia, Muntenia și Dobrogea se folosește o pânză mai rară, cu firul bine răsucit.

Punctele de cusătură sunt: punctul înaintea acului, tighelul, tighelul în scăriță, lăntișorul, drugul, punctul la un fir, festonul, crucea (musca), punctul bătrânesc (gras), brăduți, obinzeli, gurița păpușii în obinzeli, pitișoare, păianjenul, șabac “în foarfeci”, șabac “gurița păpușii”, șabac, bătaia, dintele, mofturi, brânelul, punct de Banat, tăietura, cârligelul, încrețul, crețul, crețul de Gorj, crețul “creasta puiului”, crețul de Maramureș, crețul “în stâlpi”, crețul “în codrii”, pânza încutată, ciupagul, cheița “purecel”, cheița “în piciorușe”, cheița “frunze”.

Simbolistica și semnificația spirituală a iei

Ia sau “cămașa cu altiță” face parte din portul popular românesc al femeii și leagă istoria de odinioară de istoria actuală a noastră, a tuturor. Ea reușește prin motivele și simbolurile brodate să exprime apartenența la o comunitate, la o regiune, să exprime stări sufletești și evenimente importante sau uzuale din viața omului (nunți, botezuri, sărbători religioase, statusul marital, zona de apartenență), precum și modificări care apar odată cu influențele venite dinspre lumea orașului.

Tipuri de ii

De-a lungul timpului, oamenii au îmbrăcat ia atât în zilele de sărbătoare, cât și uzual, la muncile câmpului. O mare importanță o are cromatica, astfel fetițele și fetele tinere poartă pe fondul alb broderii cusute cu galben auriu și portocaliu, femeile care au copii albastru, femeile recent căsătorite roșu, iar albastru închis și negru sunt culorile pe care le poartă femeile văduve sau în vârstă. Recent, broderiile negre sunt folosite și de tinere în momente de sărbătoare, iar firului

negru i se adaugă combinații de galben-auriu, brun-roșcat, violet, verde, albastru.

În portul tradițional al femeilor se disting trei tipuri de cămăși, în funcție de croială: cămașa “de-a întregul”, considerată cea mai veche, cămașa încrețită la gât (ia) și cămașa cu platcă.

Ia neagră

În Gorj, cusăturile iei se realizau cu fire negre. Ia de Argeș este bogată, culoarea de bază fiind roșu, negru sau roșu vișiniu și se ornamează cu motive geometrice și florale, care păstrează proporția între câmpurile florale și restul pânzei.

În Munții Apuseni, cromatica cămășii e monocromă. Roșul aprins (de obicei pentru tinere) este îmbinat cu galben și negru (pentru bătrâne).

În zona Dobrogea, cromatica este simplă, având la bază culorile roșu și negru. Motivele se completează cu “lăntișorul” cusut cu fir auriu sau argintiu și fluturi așezați în formă de solzi.

Ia colorată, brodată

Încrețul de Suceava se remarcă prin cromatica sa: pe lângă fondul alb sau galben apar culorile verde, roșu, bleu și de asemenea mărgelile viu colorate.

În zonele Argeș și Vâlcea se foloseau compozițiile monocrome, roșu închis și vișiniu. În Vrancea, motivele geometrice foloseau culori tari: roșu, negru, albastru, verde și ocru.

În Maramureș, pentru înfrumusețare, se folosesc motive lucrate în punctul identic cu “nemțioanele” de Banat, colorate în galben portocaliu.

În Vlașca și Ilfov întâlnim culorile calde și nuanțe de roșu, auriu, ocru. Cromatica iei de Vlașca este veselă, luminoasă. Culorilor roșu, roșu cu negru, roșu închis li se adaugă verde kaki,

verde măsliniu, galben, culoarea ceaiului, culoare care se obține din foi de ceapă sau floare de tei.

Un tip special de ie se găsește în Olt, *ia încărcată*, fără altiță, în care motivul apare în formă de tablă care cuprinde toată suprafața mânecii până aproape de guler. Ornamentația este în formă de rețea, înfurcită sau în rânduri verticale înguste, printre care se presară fluturi. Se decorează cu multe mărgelile și fluturi mari, albi. Mărgelile au culori pastelate și se distribuie prin alternanța *în piez* (săbiat).

În Dolj, ia este largă și lungă. Cromatica este simplă, elegantă. Culorile roșu și roșu vișiniu sunt luminate de auriul betelei sau firului metalic. Urmașa iilor vechi, ia de Gorj se croiește din patru lățimi necesare mânecilor și pieptilor. Pe lângă culorile de fond roșu, roșu închis, cafeniu, se folosește negrul, în armonie cu culori calde: galben, mov, roz, ultramarin, măsliniu.

Ce reprezintă motivele populare de pe ie?

“Costumul popular este un prețios document artistic, social și istoric.” (Leocadia Ștefănuță, *Culegere de cusături populare*)

Costumul popular se prezintă aparent diferit de la o zonă la alta, însă și-a păstrat o structură unitară în ceea ce privește materia primă din care se realizează, croiala, coloritul și ornamentația. Cel mai des vom întâlni pe ii motive străvechi, geometrice și florale.

Motivul românesc, prezent pe orice obiect, variază în funcție de utilizarea dată pieselor brodate: podoabă, îmbrăcăminte, uz casnic. La obiectele de uz casnic și la obiectele de îmbrăcăminte pentru sărbători ca: ie, cămașă bărbătească, pieptar, cojoc etc., se folosesc motive în componența cărora intră floarea, figurile abstracte (geometrice), animalele, elementele cosmice, toate redată în forme stilizate.

Din cele mai vechi timpuri, oamenii purtau haine brodate cu simboluri care aveau semnificații importante pentru ei. Totodată, se diferențiau zonele geografice de proveniență, preocupările persoanei, statutul social, marital etc. Brodate pe față, spate sau mâneci, aceste simboluri învăluie protector persoanele care poartă iile, ținând răul și ghinionul departe.

Dintre simbolurile des folosite pe ii întâlnim spirala și spirala dreaptă, crucea, soarele, coarnele de cerb, liniile drepte, liniile duble drepte, liniile cu dreptunghi, liniile ondulate, copacul sau ramurile, fiecare dintre ele având semnificații aparte.

Simboluri pe ia românească: spirala și crucea

Spirala reprezintă eternitatea, trecerea timpului, un semn universal al vieții și perenității sale, al energiei. Acest simbol se folosește încă din perioada culturii Cucuteni. Sursa de viață este redată prin intermediul spiralei, simbol al fecundității. Poate fi și semn dual, masculin-feminin, întuneric-lumină etc. Crucea reprezintă credința omului în Dumnezeu, însăși croiala iei având forma crucii.

Linii și simboluri geometrice pe ia românească

Liniile drepte orizontale sugerează moartea, întreruperea unei etape a vieții omului, pe când liniile drepte verticale, viața. Liniile ondulate ușor ne trimit cu gândul la apă, la curățenia și purificarea pe care le aduce ea, iar copacul sau ramurile simbolizează trăinicia și viața durabilă, renașterea an de an.

În Dobrogea sunt des întâlnite următoarele motive: romburi, dreptunghiuri, pătrate și linii frânte, numite plastic “puț”, “iarba întoarsă”, “șarampoii”, “urma iepurelui”,

exprimând matricea universului în care femeia trăiește și muncește .

Simboluri ancestrale

Coarnele de cerb sunt dintre cele mai vechi simboluri. Ele simbolizează vitalitate, regenerare, putere, fiind un simbol purtat cu precădere de tinerele care doreau să rămână însărcinate. Soarele este și el un simbol ancestral, fiind folosit atât în forme stilizate, cât și ca o floare - floarea soarelui. El reprezintă legătura omului cu divinitatea, cu roadele pământului, și este dătător de viață.

Romburile se întâlnesc încă din perioada culturii Cucuteni și sunt reprezentări ancestrale ale zeităților. Alte simboluri străvechi sunt spirala (continuitatea vieții în orice împrejurare) și pomul vieții (liantul dintre cer și pământ).

Motivele și simbolurile se deosebesc de la o zonă etnografică la alta. Vom întâlni două categorii de motive ornamentale mari: după forma și tipul de stilizare și după conținutul tematic.

După formă și tip de stilizare acestea sunt geometrice, negeometrice sau liber desenate, iar după conținut, motivele ornamentale sunt abstracte, realiste și simbolice. Motivele ornamentale abstracte se întâlnesc aproape în toate zonele noastre etnografice - dintre acestea numim punctele, liniile, figurile geometrice.

Dintre motivele ornamentale realiste, multe redau fenomene cerești și reprezentări de corpuri cerești: fulgere, reprezentate în zig-zag; calea laptelui, stelutele, soarele. Altele redau regnul vegetal: plante, frunze, flori (pot fi reprezentate și cu șase sau opt petale), fructe (cel mai des întâlnim spicul de grâu, ghinda, știuletele, afina, strugurele, mărul, părul); spirale, care amintesc de cârceii de viță de vie sau de dovleac), zoomorfe (coarnele berbecului și fruntea boului; vrabia, porumbelul, cocorii,

găinușa, rândunica) și antropomorfe (siluete de femei sau părți ale corpului omenesc: ochiul).

Motivele care au ca izvor de inspirație obiectele de muncă: cârligul, grebla, furca, sapa, jugul) și sociale (aspecte din viața socială: sfăditele, porumbelul păcii) nu s-au bucurat de o răspândire la fel de mare.

SIMBOLURI

Motivele decorative de pe textilele țărănești românești, ii, cămeși, broboade, covoare și ștergere, au constituit obiectul unor cercetări îndelungate efectuate de numeroși oameni de cultură români, etnografi, doctori în științe medicale și profesori, pasionați de trecutul nostru pe aceste meleaguri.

Semne artistice și energetice

Toate aceste eforturi au avut un sigur țel, acela de a demonstra că pe obiecte cum ar fi statuetele din os, lut, pe oalele ceramice de Cucuteni, Horezu sau Vădastra, vase antropomorfe cu vechime de peste șase mii de ani, se găsesc semne care, în afară de o semnificație artistică, ar avea și una spirituală, energetică, continuată chiar și până în zilele noastre.

În urmă cu mai mulți ani am avut bucuria și onoarea să cunosc pe unul dintre acești promotori, care s-au încumetat, încă de pe vremea comuniștilor, să arate că semnele și liniile de pe anumite vase ceramice sau articole vestimentare țărănești exprimă un sistem coerent de gândire medicală, bioenergetică (cum ar fi cel chinezesc sau indian). Este vorba despre bioenergoterapeuta Nineta Crainici, cea care în anii 50 ai secolului trecut a fost o talentată cântăreață, solistă a Teatrului Muzical de Stat din Galați.

Exponate de muzeu care conțin date bioenergetice?

Nineta Crainici a început, de atunci, să studieze și să se documenteze despre preocuparea străveche a străbunilor noștri față de bioenergie, de relația dintre energiile cosmice și cele pământești. “Descifrarea unor creații autohtone neolitice implică o viziune complexă, interdisciplinară. Am deprins-o din gândirea vechilor înțelepți hinduși yoga, a chinezilor acupunctori și a japonezilor care practicau artele marțiale. Cunoscând apoi topografia traseelor și punctelor electrodermale din acupunctură și cercetări îndelungate de laborator, am descoperit că așa ceva există și în creațiile străbunilor noștri. Am analizat peste 800 de exponate, de la Muzeul Național de Istorie, găsite în 30 de localități din 16 județe ale țării. Din acestea, 700 conțin date bioenergetice, între care 252 însemnate cu simboluri ornamentale geometrice și puncte

rotunde cu substrat bioenergetic de tip acupunctural, însemnări similare simbolicii chineze sau chiar schemelor moderne de acupunctură. Am găsit frecvent pe obiecte variante de spirale ale vieții, pe toracele, abdomenul sau membrele inferioare. Pătratul, dreptunghiul sau triunghiul cu vârful în jos – desene existente și pe straiile populare sau pe covoare – mențin constantă ideea unității în dualitate, a cuplului uman și a naturii. Am descoperit rombul, marcat în epigastru, reprezentând unirea dintre eteric-cer și teluric-hrana pământului. Rombul se repetă și pe vasele epocii sau pe obiectele dacice.”

“Gândurile colorate” înfrumusețate de o fantezie nemărginită, desene pe care le întâlnim pe straiile populare românești, pe ștergare și covoare, au o anumită însemnătate, un ritm, un echilibru, o armonie. Puțini le înțeleg și știu ce înseamnă ele cu adevărat și câtă liniștire aduc sufletelor noastre amețite de viața cotidiană

Fodoreii și curenții energetici de pe iile românești

Iile din zona Hunedoarei (Bucova) păstrează farmecul vremurilor demult apuse. Straiile populare sunt cusute cu migală și rost. De-a lungul mânecilor, în jos, motivele curg râuri marcând prin verticalitatea lor mișcarea brațului femeii. Mâneca se termină cu “fodorei”, și cu altă broderie delicată. (“fodor”, în limba maghiară înseamnă “volănaș”).

Conform prof. Magda Păun Ghinea “simbolurile râurilor de pe piept și de pe mânecile anumitor ii populare românești indică trasee energetice corporale, corespunzătoare “nadisurilor” hinduse (curenți energetici). Regăsim pe ii și pe ștergare semne și invocații magice cărora nimeni nu le mai știe azi exact înțelesul, ci doar îl poate bănuî.”

Rombul este prezent la Cetatea Frumuşica, pe malul Cracăului, pictat pe un idol

al cărui corp, lucrat în relief, este o piesă unică de acest fel găsită în România. Rombul apare în sculpturile lui Brâncuși (Coloana infinitului). Rombul magic mai “trăiește” azi pe fote, pe ii, pe brăcire (bete), cioplit în lemn, scrijelit pe corb de cerb, pe covoare și pe ștergare.

Crucea este brodată, cusută, țesută, pe multe obiecte de îmbrăcăminte ale țăranului român. Este veche de când lumea și o întâlnim peste tot: în părțile scandinave unde apare gamată (zvastica) și până în India, unde și azi e considerată simbolul religios al focului, puterea superioară, originea vieții. Întâlnim crucea pe țesăturile orientale, încadrată de un cerc, pe monumentele funerare etrusce. Crucea devine un instrument de tortură la egipteni, perși, cartaginezi. În Grecia și Roma e rezervat numai sclavilor și marilor criminali. Crucea, ca pedeapsă, a fost adoptată și de evrei, în timpul lui Irod. Crucificarea lui Iisus a sfințit acest simbol,

identificându-se cu el. (sursă: prof. Magda Păun Ghinea- “Memoria mioritică a cusăturilor naționale”)

Culorile care vorbesc

Și acum câteva cuvinte despre cromatică caracteristică anumitor zone românești, folosită la straiile populare. Pentru vopsirea firelor de ață erau utilizate plantele și florile. Astfel, găsim cusături minunate și combinații uluitoare care nu supără ochiul, ci dimpotrivă. Avem și roșu și negru, avem galben sau albastru de Voroneț prins în țesătura de in și de borangic. Sunt culori care dau energie, care calmează sau “vorbesc” despre cel care le poartă.

Motivele populare cusute pe piepți, “crucița” care apără de rele, de deochi, de vrăji și de ură, rombul, floarea, soarele, toate aduc armonie, bucurie și împăcare în sufletul celui care ține pe el cămeșa ori ia. Țăranii din trecut își comunicau vârsta și statutul social prin portul hainelor, cromatică sau croială, prin podoabele capului și pieptănătură. Albul era destinat copilăriei și adolescenței. La tinerețe, când sângele dădea în clocot, apăreau culorile vii, în special roșul care se intensifica până la căsătorie. După nuntă, culorile straielor se potoleau, ca să ajungă la bătrânețe mai sobre, alb-negru sau alb complet.

În general, culorile joacă un rol aparte în costumul popular tradițional. Însemnătatea lor pe ie ține de regiunea din care provin cei care o poartă dar, mai ales, de vârstă și de rangul social. Spre exemplu, o tânără va purta culori vesele (roșu, galben, auriu), vii, în vreme ce ornamentele pompoase, cu multe mărgelile și culori mai sobre (negru, verde, maro, argintiu, violet închis) le sunt rezervate doamnelor cu un statut social ridicat sau zilelor de sărbătoare. Culoarea roșie este simbolul sângelui, al vieții, al soarelui, al focului purificator, al iubirii și al bucuriei de viață. Tonurile de galben pe ie transmit lumină, tinerețe, fericire, ospitalitate, recolte bogate. Verdele vorbește despre prospețime, frăgezime, reînnoirea naturii, speranță, fertilitate, precum și despre lanurile roditoare. Albastrul și argintiul arată vitalitatea, frumusețea apelor curgătoare, a cerului senin de

vară. Tonurile violet ne trimit cu gândul la încredere, răbdare și stăpânirea de sine. Negrul, atât de prezent în portul popular, exprimă trăinicia, eternitatea, statornicia. Combinațiile de roșu cu maro arată că posesoarea de ie vine dintr-o regiune muntoasă.

Ce poveste spune o Ie

Simbolurile ornamentelor cusute pe ie sunt variate: geometrice, vegetale, animale, antropomorfe, cât și religioase. Se pot însă deosebi și semnificații după cum urmează:

- linia dreaptă verticală = viațalinia dreaptă orizontală = moartea
- linia dublă dreaptă = eternitatea
- linia cu dreptunghiuri = gândirea și cunoașterea
- linia ușor ondulată = apa, purificarea
- spirala = timpul, eternitatea
- dubla spirală = legătura dintre viață și moarte
- copacul sau ramurile = trăinicie, înțelepciune, renaștere.

Regiuni ale țării și specificul iilor

Dacă te deplasezi dintr-o zonă în alta a României, poți fi surprins de varietatea de motive tradiționale care împodobesc iile. Sunt povești brodate pe ii de fiecare mână de femeie, povești care unesc același univers cultural și care apropie oameni diferiți, din zone geografice aflate la mii de kilometri distanță. Acest liant se creează pe măsură ce te deplasezi din Maramureș în Transilvania sau din Dobrogea în Olt.

Ia maramureșeană

Ia maramureșeană se deosebește de celelalte ii prin croiul său. Este singura cămașă din costumul românesc care se croiește pătrată la gât. Aceasta se confecționează din pânză de casă țesută la război, în două ițe. Se croiește din patru lățimi, două pentru mâneci și două pentru piepti.

Mânecele se termină prin fodori, denumiți și “bezeri”, iar pieptii sunt drepti și tăiați la gât.

Există mai multe tipuri de cămăși pătrate la gât, una dintre ele fiind cămașa de “Săpânța”. De asemenea, crețurile cămășii de Maramureș sunt spectaculoase, ele nu par a fi lucrate manual. Se lucrează însă simplu, fiind realizate pe bază de fire scoase și punctul “înaintea acului”. Pentru mai multă frumusețe, se folosesc motive lucrate în punctul identic cu “nemțioanele” din Banat, colorate în galben portocaliu.

Ia din Ardeal

Ia se caracterizează prin mărimea și bogăția ornamentală care se distribuie de-a lungul mânecii, de la mână până la guler. Cămașa păstrează croiul cămășii vechi: cele patru foi se încrețesc la gât prin gulerul potrivit de lat. Se croiește din pânză de in, cânepă sau bumbac gros. Pentru lărgime i se adaugă clini (adaos textil) și broșchițe (petic de pânză, postav etc., pătrat sau rombic, pus la răscoală pentru a lărgi mânecile unei cămăși).

Ornamentele sunt distribuite pe mânecă, guler, piept, iar ornamentul principal îl vom regăsi pe mânecă: lat, bogat, colorat în roșu sau roșu cu negru, uneori motivele fiind evidențiate și cu culori de tonalități calde: mov, verde, galben. Deseori se coase și un ornament în formă de cheie roșie și neagră. Pieptul cămășii se ornamează simplu: motive mici, care se dispun de-a lungul gurii cămășii.

Ia din Oltenia

Cămașa femeilor din Oltenia se caracterizează prin foile drepte încrețite în jurul gâtului, cusute cu mătase vișinie sau bleumarin, unde drugul țivește gura cămășii, marginea mânecii și a poalei.

Ia se croiește din pânză de in sau bumbac și se ornamează cu motive geometrice sau florale, se coase cu puncte ca tighelul, crucea, la un fir, lănișorul.

Croiul este vechi, din patru lățimi de pânză la care se adaugă clinii, broșițele, gulerul. Cusătura are o cromatică distinsă: albastru de smalt sau roșu vișiniu. Motivele sunt discrete, cusute cu punctul tighelului și umplute cu fir auriu sau argintiu. Alțița e compusă din fâșii cu motive mărunte, subliniate de galoane cu intercalații de fir metalic.

Ia din Bucovina

În Bucovina putem vorbi de tipul de ie cu alțiță, încreț și răuri. Ea păstrează unitatea ieii din întreaga țară, dar prezintă anumite particularități: nu apare gulerul, acesta fiind înlocuit cu “brezărău”. Acesta se realizează prin încrețirea cămășii cu un șnur sau ață răsucită din in, arnici sau cânepă, după ce a fost întărită marginea cămășii printr-o cusătură numită drug.

Cămașa se confecționează din patru lățimi de pânză pentru mâneci, piepți, clini (foroclină) și broșițe (pavă). Cămașa are mâneca largă, se termină pe același drug, lucrat la fel de des ca și la brezărău. Ia în Bucovina se confecționează din pânză de cânepă, in sau bumbac gros. Se lucrează cu alțiță lată, cusută în fâșii, despărțite între ele prin brâie orizontale și decorate cu fir metalic în punct de lăntișor sau cu mărgelile albe sau galbene de piatră.

Sunt folosite motive geometrice (romburi, pătrate, triunghiuri) și motive care se regăsesc pe porți sau case, dând impresia unor cusături ornamentate din belșug, cu origini străvechi în tradiția românească. Încrețul este la fel de bogat, lucrat în alb sau galben-portocaliu pentru fond și cu punctul la un fir, cruci ori tighel.

Cromatică ieii bucovinene este bogată. Pe lângă culoarea de fond negru, cafeniu închis, se regăsesc culorile verde, galben-portocaliu, albastru etc. Pe piept aceste modele sunt lucrate la dimensiuni mai mici, respectând stilul și culorile specifice zonei. Punctul care se folosește în ornamentarea ieii este crucea, la un fir, tighelul, lăntișorul, drugul.

Ia în Moldova

Costumul popular din zona Moldovei păstrează în structura sa elemente străvechi, tradiționale. În zona Vrancea, costumul femeilor se distinge prin sobrietate. Ia capătă frumusețe prin bogăția firului metalic alb sau galben, a betelei și a fluturilor presărați ici-colo.

Croită din patru lățimi de pânză țesută în două ite, cămașa folosește croiul fără irosirea vreunei bucăți de pânză. Sub braț se introduc clinul și bucata pătrată de pânză, pavă. La gât, cămașa se strânge printr-un creț simplu și gulerul cusut în motive specifice. Jos, la mânecă, se termină prin manșeta răsfrântă, numită “brără”, cu aspect de volan.

Se folosesc motive geometrice și florale stilizate. Distribuite în rânduri și alțiță, sub care se află încrețul, motivele păstrează echilibrul între câmpul floral și albul pânzei. Se ornamează jos, la mână, cu trei rânduri pe

mânecă, dar și cu un singur rând (la ia fără alțiță) de o parte și de alta, iar în locul celorlalte rânduri apar cheițe lucrate în fir auriu și subliniate de mici șabace. Încrețul se lucrează în culorile alb sau galben, cu punctul “crucea” sau “înaintea acului”.

Deasupra încrețului stă altița mărginită de fâșii lucrate în lănișor cu fir alb sau galben. Altița, destul de lată, numără până la patru-cinci rânduri de motive, așezate orizontal și despărțite între ele prin aceleași fâșii înguste de fir metalic. Pe piept sunt distribuite două-patru rânduri de motive, care se pun lângă gura cămășii. Spatele se ornează simplu de o parte și de alta a umerilor.

Ia din Transilvania

Portul popular din Transilvania respectă unitatea portului din întreaga țară. Ia se croiește din trei-patru metri de pânză de in sau bumbac mai gros, gulerul încrețește cele patru foi, iar la mâneci, jos, se termină cu obișnuitul fodor de Transilvania.

Ornamental, putem vorbi de tipul cămășilor “pui peste cot”. Ia se ornamează pe guler, care se coase cu “punctul pe dos” sau “pășituri” (cruci), pe mâneci și fodor. Mâneca se termină cu o danteluță numită “cipcuță”. Motivul mânecilor se distribuie orizontal, peste cot, iar fodorii se ornamează cu același motiv de peste cot.

Încrețul fodorului se decorează cu punctul de ciupag, peste muchiile încrețului. Sub guler, cămașa prezintă un mic ciupag lat de unu-doi centimetri. Dintre motivele folosite vom întâlni mai des motivele florale, sub formă stilizată. Ele se îmbină cu figuri triunghiulare, romboidale, cu tighele oblice, motive de gurița păpușii. Cromatica este deseori monocromă: roșu pentru tinere și negru pentru bătrâne. Caracteristica acestei ii o reprezintă mărgelile: roșii, galbene, albastre, roz, verzi.

Strai de sărbătoare

În Sălaj, cămășii femeiești nu i s-a spus niciodată ie. Ea era cunoscută ca spăcel sau vizipcă, denumirea de cămașă fiind atribuită doar cămășii bărbătești. Veșmântul era purtat

duminica sau în zilele de sărbătoare, la biserică, dar și la joc, într-o perioadă pe care cu drag ne-o imaginăm din poveștile bunicilor. Un alt detaliu ce o face specială îl reprezintă motivele decorative țesute, și nu cusute. Utilizând diverse cantități de pânză țesută în gospodărie din cânepă și bumbac, tehnici și motive decorative diferite, cămășile din Sălaj prezintă o mare diversitate, fiind reprezentative pentru comunitățile din care provin. În ceea ce privește croiul, în Sălaj, cămașa femeilor era de doar două categorii: spăcelul cu guler și gură și spăcelul cu platcă.

Spăcelul cu guler și gură

Spăcelul cu guler și gură era croit din două foi de pânză cusute în mijlocul feței. Foile trec drept peste umăr, fără cusătură, iar gura cămeșii se formează din marginile celor două foi unite în față. Gura cămeșii numită “chept” este întărită cu două rânduri de “călcături”, iar decorul principal este plasat pe umăr cunoscut ca tărcătură pe umăr. Ornamentația este dată de încrețituri, cusăturile decorative (romburi și triunghiuri) sunt înșirate liniar. “La gât, spăcelul este încrețit cu crețele mânânteale, prinse în gulerul confecționat dublu, cu o cusătură pe muchie numită “cărchitoarește, mâneca largă, încrețită sus este prinsă de umărul cămeșii, în partea de jos fiind la fel de încrețită și prinsă într-o manșetă dreaptă cu fentă, pumnășei la gură, încheiată cu nasturi. Sub braț se introduce puiul de spăcel, un pătrățel de pânză de circa 8-10 cm, prin care se lărgeste cămașa. De regulă mâneca este ornamentată pe verticală de la umăr la manșetă, unde ornamentul este mai dens, iar pe margine are prinși colțișori de cipcă (dantelă). Gulerul este drept, susținând încrețiturile cămeșii, ornamentat cu motive mărunte, în timo ce cusătura de unire a gulerului cu cămașa este mascată de cusături numite “împiestrituri”.

Spăcelul cu platcă

Formă mai recentă a cămășii femeiești, spăcelul cu platcă, după cum îi spune și denumirea, prezenta platca, adică un dreptunghi format dintr-o bucată de pânză dreptunghiulară în față și spate. Obiectul vestimentar este răscoit la gât în formă rotundă, are mânecă încrețită și sus, și jos, terminată într-un volan numită fodră. De platcă se prindea partea de jos a cămășii. Fata nu se putea mărita dacă nu știa să facă o cămașă. Nu exista femeie care să nu cunoască etapele realizării unui spăcel. Pentru că, spune etnograful, femeia nu se putea mărita dacă nu știa toarce, țese sau croi o cămașă: “Femeia a amestecat încă de-atunci, deodată cu materialele și culorile folosite, tot sufletul, toată dragostea și toate lacrimile ei. În fiecare cămașă se vede amprenta lăsată de fiecare femeie în parte”. Dacă la capitolul croi, cămășile femeiești erau de doar două categorii, în ceea ce privește modul de decorare, acesta ținea de imaginația și talentul fiecărei femei în parte. Așa se face că nu găseai două cămăși identice. De altfel, motivele decorative reprezentau elementele de rezistență, oglinda talentului și a simțului artistic al femeii. Fiecare își dorea să o decoreze cât mai frumos, cât mai colorat. Modul în care era decorată sublinia diferențele de vârstă, ocaziile cu care urma să fie purtată, starea socială a femeii. În plus, determina compoziția ornamentală a costumului, celelalte piese trebuind să se acorde ca epocă, vârstă, ornamentală, cromatică.

Cămăși cusute cu cânepa topită pe rouă

Din dorința de a avea veșminte frumoase și originale, femeile acestor locuri au căutat să fie mereu inovative. Așa s-au născut cămășile ale căror motive decorative erau realizate cu cânepa topită pe rouă. Nu oricine își permitea o astfel de tehnică. Pentru că implica o tehnică complexă și de durată, doar sătenii mai avuți își permiteau să topească roua.

Ia în artă și cultură

Ia tradițională a inspirat multe figuri artistice și a apărut, de-a lungul timpului, în tablouri ale pictorilor de seamă, dar și în colecțiilor marilor designeri de modă sau chiar în scrierile unor autori.

Ia românească în pictură

Deseori, frumusețea ie românești a depășit granițele țării: aceasta apare reprezentată în tablourile pictorului Henri Matisse, cel mai cunoscut tablou fiind *La blouse roumaine*, realizat în 1934. De asemenea, pictorul Constantin Daniel Rosenthal a pictat-o pe Maria Rosetti în *România revoluționară* purtând ie și năframă.

Alți pictori care au fost inspirați de ie și au reprezentat-o în picturile lor sunt Camil Ressu, Ion Theodorescu-Sion, Francisc Sirato, Nicolae Tonitza, Dumitru Ghiață, Carol Popp de Szathmári, Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu și îndeosebi N. Grigorescu.

Jean Paul Gaultier, Paris, 2006

Ia românească în modă: designeri naționali și internaționali

De-a lungul timpului, ia a atras atenția a numeroși artiști: celebrul designer internațional Yves Saint Laurent a dedicat o întreagă colecție inspirată de ia românească, în anii '80, colecție care ulterior i-a inspirat și pe alți designeri celebri: Jean Paul Gaultier, Kenzo, Tom Ford, Oscar de la Renta, Agatha Ruiz de la Prada, Anna Sui sau Philippe Guilet.

Dintre designerii români îi amintim pe Adrian Oianu, Corina Vlădescu și Ingrid Vlasov.

Cine purta ia populară?

Pe vremuri, ia făcea parte din costumul de nuntă, dintre acestea iile cu spic, întâlnite în Moldova, remarcându-se prin frumusețe. Broderia se realiza cu puține nuanțe cromatice, iar alteori iile se brodau cu o singură culoare, în special cu negru. Femeile căsătorite sau în vârstă purtau ii sobre, iar croiala și materialul din care erau confecționate erau mai simple, pe când fetele tinere purtau ii într-o cromatică veselă, luminoasă.

În funcție de momentul purtării, ele aveau diferite semnificații pentru comunitatea din care făcea parte persoana: ornamentele negre anunțau moartea cuiva drag, iar broderiile cu culori aprinse simbolizau fecioria sau erau specifice anumitor ceremonii: nunți, jocuri, botezuri, sărbători religioase specifice anului calendaristic.

Personalități influente care au purtat ia românească

Numeroase personalități ale României au integrat în garderoba lor ia: regina Maria, principesele Ileana și Elena, cântăreața Maria Tănase. Regina Maria, care a fost și artistă, soldat, diplomat, a fost atrasă de arta populară românească, de multe ori adaptându-și garderoba în funcție de aceasta. Regina Maria s-a lăsat fotografiată deseori în ia populară, boemia acelor

vremuri fiind influențată de exemplul vestimentar al reginei.

Una dintre operele de artă care înfățișează o țărancă româncă în port popular este celebra *România revoluționară*, tablou pictat de Constantin Daniel Rosenthal și simbol al revoluției de la 1848. Muza sa este soția revoluționarului C.A. Rosetti, rămasă în istorie drept Maria Rosetti, prima ziaristă din România.

Cum recunoști o ie tradițională de una inautentică?

“Pentru istoria costumului popular românesc în general, costumul transilvan prezintă o deosebită importanță, pentru că aici, pe teritoriul Transilvaniei și Banatului, au trăit și și-au avut centrul politic dacii, care sunt reprezentați în portul lor pe columna lui Traian. În croiala atât de simplă a pieselor de costum din țara Hațegului și din ținutul Pădurenilor, ca și în felul acoperirii capului sau încălțării picioarelor, vor fi rămas urme din portul celor care aici, la Grădiștea Muncelului, și-au avut capitala sau din cel al cuceritorilor romani care și-au stabilit centrul la Sarmisegetuza.” (Paul Petrescu, *Costumul popular românesc din Transilvania și Banat*)

Putem face diferența între iile autentice și cele oarecare prin elementele tradiționale, materialele folosite, croială și coloristică. Ia românească autentică este mereu brodată manual, confecționată din materialele de bază: pânză de cânepă, borangic, in, arnici, lână și decorată cu motive tradiționale românești. De asemenea, o ie autentică va fi tivită și încrețită manual, iar pe dosul ieii ar trebui să vedem nodurile firelor de la broderii.

O ie poate fi o lecție de istorie, dar pentru a o învăța avem nevoie de exercițiu și de timp. Fiecare dintre noi poate ajunge să facă diferența între ce este autentic și ce este fals, între ce este tradițional și ce este importat.

Când sărbătorim ziua iei?

De Sânziene, pe 24 iunie, se sărbătorește ziua iei românești. O inițiativă a comunității virtuale **La Blouse Roumaine** de acum câțiva ani, această zi a devenit **Ziua universală a iei**.

Nu este o sărbătoare națională oficială, dar Ziua universală a iei se sărbătorește în Republica Moldova (fiind notificată oficial de Ministerul Culturii) sau în Statele Unite (Washington DC). Ia este celebrată anual pe 6 continente și în peste 50 de țări.

De ce să porți o ie tradițională?

În zilele noastre ia nu se mai poartă zilnic în niciun sat, ci doar în anumite situații, festivități, ceremonii, momente din an, iar iile create de designeri sunt o opțiune a fiecăruia dintre noi.

Cei care le poartă găsesc poate povești în aceste piese de îmbrăcăminte, pe lângă încărcătura istorică și culturală. Pe vremuri, fetele moșteneau de la mamele și bunicile lor nu doar arta de a croi o ie, ci învățau și rugăciunile care se spuneau înaintea începerii torsului lânii, a țesutului sau a împletitului firelor.

Povestea vieții rurale de odinioară și obiceiurile de la sat pulsează în portul popular, iar din când în când reîntorcerea în timp, până la daci sau cultura Cucuteni ne mai scoate din ritmul zilelor noastre.

Meșteșuguri care erau odinioară vitale, pe care fetele și femeile le cunoșteau încă de mici, se pierd treptat. Tehnici, materiale, cusături, croieli – le găsim descrise în cărțile din anticariate, librării, muzee, iar termenii folosiți ne pun în încurcătură. Cu toate acestea, la sat încă se creează piesele vestimentare care fac parte din portul popular românesc, iar iile îi inspiră pe artiști cosmopoliți dintre cei mai diverși.

Noile tehnici, coloranți și automatizări au creat posibilitatea ca piesele lucrate la sat manual să fie create folosindu-se alte tehnici și un timp

mult mai scurt. Dar acele puncte de cusătură sau croiala unică nu vor fi niciodată redade într-un mod autentic decât de mâna femeilor care au transmis din generație în generație o tradiție.

Ia reprezintă în sens extins și spațiul în care ne-am născut, comunitatea căreia îi aparținem sau cu care împărtășim afinități. Iar cu fiecare ie achiziționată dintr-o gospodărie țărănească sau dintr-o familie de meșteri populari vom păstra și vom ajuta să se formeze încă o generație care să ducă mai departe această artă românească.

Fiecare ie românească poartă o poveste scrisă pe ea.

Din Oltenia și Banat până în Moldova, Bucovina, Muntenia și Transilvania, modelele cusute îndeplinesc mai mult decât o funcție estetică, ele sunt o formă de scriere asemănătoare cu cea hieroglifică. Semnele cusute și țesute pe straiile românești formează un “limbaj vizual universal, inspirat de univers și descriu ordinea firească a lumii și locul nostru în ea”. (Ioana Corduneanu, fondatorul comunității Semne Cusute).

ORIENT ROMÂNESC

TRĂIRI ICONICE COSTIN & CELA NEAMȚU

Vernisaj 5 Septembrie, Ora 14:00

Prezintă scriitorul Grigore Ilisei

Muzeul Bucovinei, Ștefan cel Mare 33 Suceava.

5-30 Septembrie 2018

PARTENERI MEDIA

CELA NEAMȚU

- *Doamna tapiseriei românești ne oferă în anul Marii Uniri, în cetatea de scaun a Sucevei, Petece de frumos, de suflet pur românesc unde ne regăsim rădăcinile noastre profunde.*

PETECE DE FRUMOS - la românească , colaj textil 50x60cm.

Colecția de 22 ii face parte din Expoziția TRĂIRI ICONICE de la Muzeul Bucovinei . 5-30sept. 2018

Ziua Iei 2018 într-o șezătoare urbană

Despre IE, mereu cu drag, cu admirație și mult farmec. Așa a fost și pe 20 Iunie, la Brașov, în inima țării, acolo unde sărbătoarea iei a început cu câteva zile înainte. IA Academia reprezintă inițiativa femeilor din Tulgheș, prin care doresc să reînvie tradițiile meșteșugurilor autentice în ceea ce privește patrimoniul cultural textil, un proiect îndrăzneț, voluntar și cu o evoluție frumoasă. Pentru că iubitorii de tradiții și frumosi sunt pe deasupra și oameni faini, am primit invitația inedită de a prezenta colecția de II Centenare și povești la o șezătoare mai aparte, Avantgarden poartă ie, un eveniment organizat de Maurer Imobiliare pentru comunitatea cartierului Avantgarden. A fost absolut încântător să descoperi într-un cartier rezidențial, atât de multă pasiune și drag pentru portul

tradițional, o comunitate fantastică, unită și foarte activă. Ne-a ajutat și decorul amenajat în stil rustic. La sărbătoare a fost prezentată celebra colecție Flori de IE by Cristina Chiriac, colecția de Ie Centenară de la IA Academia Tulgheș și au avut loc două ateliere, atelierul de împletit coronite, asigurat de Maison de Fleurs și atelierul de creat păpuși tradiționale, asigurat de Grădinița Oac. Ne-am bucurat să putem arată celor mici dar și celor mari, magia cusăturilor tradiționale; am expus țesături și textile vechi pe care, copiii le-au putut atinge. Am simțit bucurie pentru aprecierea și susținerea pe care acest proiect voluntar, IA Academia a primit-o de la comunitatea Avantgarden. 🌈

Cristina Timariu, Brașov, România

ADRIANA DINU

- creatoare de frumos

Pe tărâmul artei pot sta față în față două persoane: cel care dăruiește (artistul) și cel care primește (iubitorul de artă). Când privești pictura pe sticlă a **Adrianei Dinu**, observi în câte culori pot fi pictate simțirile unui suflet. Pictura pe sticlă este o veche tradiție populară românească, o formă de exprimare plastică

De o remarcabilă simplitate și forță picturile ei sunt un izvor lăuntric alimentat de o imaginație bogată și o reîntoarcere la credința românească. Atenția sa este captată de organizarea impulsurilor cromatice și face dovada unei combustii foarte intense, supusă voinței de ordine, precizie, spiritualitate, un colorit cald, saturat de lumină. Icoanele pictate sunt încărcate de energii spirituale alcătuind "retorica" unei dramaturgii virtuale, iar peisajele fac parte din universul etnografic, structuri spațiale așezate în simbolica românească. Pictura artistei este un elogiu adus culorilor și interacțiunilor dintre acestea, un tribut adus armoniilor de culoare

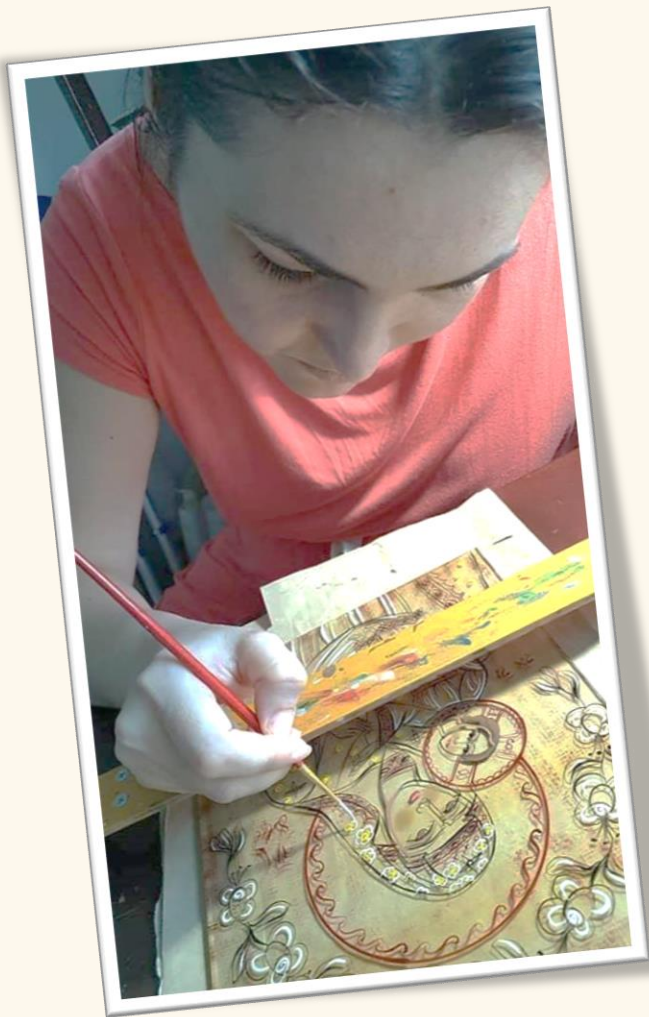
Se produce o sensibilă împletire între sticlă și câmpurile de culoare. Spontane și vii, ele sunt atinse de o

materie colorată activă, așternută în ritmul unor izbucniri vitaliste. Un discurs pictural care se vrea profund ancorat în rădăcinile românești.

Tablourile pun în lumină acest meșteșug popular, prin care sunt făcute mărturii de credință, dar care, dincolo de contextul religios, sunt pline de culoare și fantezie.

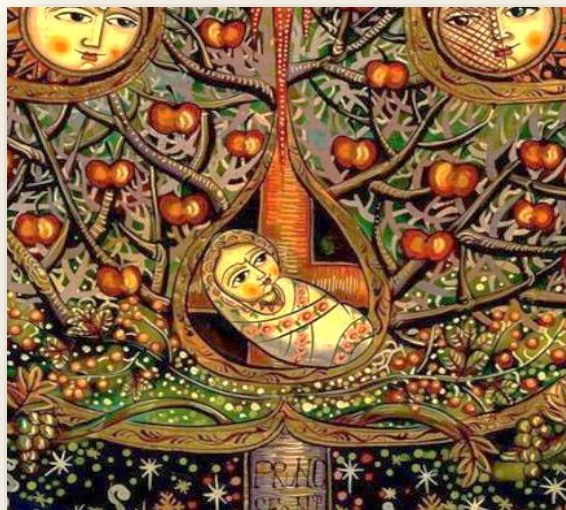

Adriana Dinu aduce în prim plan imaginea României, cu vechile tradiții culturale, creștin-ortodoxe, zestrea noastră spirituală. Întâlnim multe elemente etnografice ce compun o atmosferă plină de farmec, într-un colorit exuberant, care subliniază rolul pur al culorii de a susține o încărcătură emoțională și spirituală, lucrări care pornesc de la cosmosul folcloric, traversat de motive intens narrative.

Tumultul care emană din culoarea pe care o așează cu franchețe în tablou dă alt sens puterii nemărginite a imaginației plastice, descoperindu-ne armonii tainice.

Cu accent pe emoția expresivă a culorilor ca limbaj etern pentru suflet, **Adriana Dinu** ne dezvăluie virtutea permanent răzbătătoare a “frumosului ” care atinge și înalță sensibilitatea noastră. 🌈

Anca Cheaito

À la manière de Matisse...

SMARANDA BOURGERY est une artiste roumaine qui vit en France, créatrice de patchwork, une des plus grandes spécialistes de "Charm Quilt". Fidèle à sa foi, à sa terre natale et à sa langue maternelle, elle a réalisé deux tableaux à la manière d'Henri Matisse. Les deux magnifiques, et une surprise, je découvre *La blouse roumaine* en bleu... un bleu qui t'enveloppe comme une caresse, pour témoigner de traces de l'humain, de vestiges du temps ou de paroles profondes pour chercher le Chemin, la Vérité et la Vie. Parce que le bleu est la couleur de l'azur, du ciel, donc du paradis. Il symbolise la vérité et la sagesse divine. *Le bleu attire l'homme vers l'infini, il éveille en lui le désir de pureté et une soif de surnaturel* a écrit Kandinsky (*Du spirituel dans l'art*). Je trouve difficilement les mots qui traduisent exactement le bleu que je regarde, il incite l'âme au rêve. Je pense au bleu de Voronet, le bleu de la voûte céleste où se cache l'autre côté...

La blouse roumaine bleue de **Smaranda Bouergery** est la quête du bleu divin de la Roumanie.

NR 1 – 1.0 Tableau textile, à la manière de Matisse (50cm X 50cm)

Fait avec des morceaux d'une blouse roumaine, un cadeau de mariage, reçu de mes amies avant de quitter la Roumanie. Les broderies sur les côtés sont inspirées des sculptures des portes en bois de Transylvanie, la région où je suis née. Le tableau est fait main et quilté à la machine. Il est entouré de lacet roumain au crochet, une de mes passions (J'ai publié un livre en français sur ce sujet. "Bijoux et décoration au crochet").

Création Smaranda Bourgerly

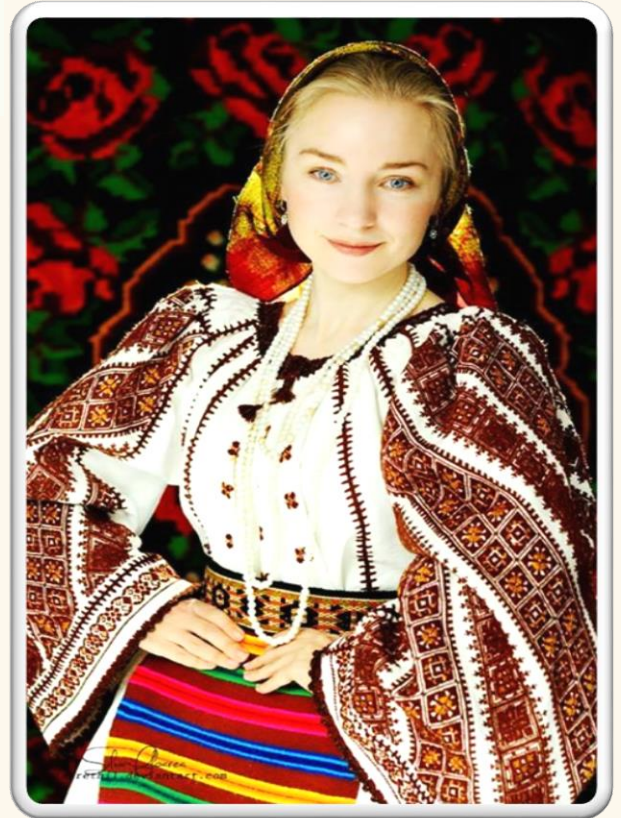
NR 2 Tableau textile (50cmX50cm)

Les broderies au point de croix sur les côtés je les ai cousu en Roumanie à l'école primaire! Devant la petite roumaine des vases en céramique de Corund. Dessin sur textile, appliqué à la main. Le fond provient d'une blouse roumaine. Le quilting est fait à la machine. 🌈

Création Smaranda Bourgerly

IA- le bijou du costume folklorique roumain

IA, une chemise traditionnelle roumaine, cousue à la main, en coton blanc, lin ou en soie qui demande beaucoup d'heures de travail et de dévouement. Elle est décorée, au niveau du cou, de la poitrine et des manches par des coutures inspirées par la nature, aux formes géométriques ou des broderies spécifiques à chaque région de la Roumanie. Les motifs et les couleurs sont différents pour chaque région du pays. Les motifs, le plus connus sont des dérivés de "COLONE" (le X, l'angle, le rond) et du "culte solaire" (le cercle, la croix, l'œil).

On peut y reconnaître les mêmes influences symboliques sur le travail de Brancusi.

Dans les temps anciens, IA était portée en tant que sous-vêtements pour défendre la porteuse de tous les dangers et de toutes les sorcelleries et les couleurs des coutures représentaient le statut de chaque femme. Depuis des siècles, elle est le symbole de la féminité pour la femme roumaine. Aujourd'hui IA est devenue un symbole de la culture roumaine.

ORIENT ROMÂNESC

Photo : **Silvia-Floarea Tóth** - La collection d'art populaire **Silvia-Floarea Tóth** (Collection privée d'art populaire, Bistrița-Năsăud)

Silvia Floarea Toth ou l'amour pour la blouse roumaine

L'art de la confection des blouses roumaines se transmet de génération en génération, de mère en fille. De la campagne roumaine à la cour royale, la IA a traversé les époques et les frontières.

Silvia Floarea Toth est une collectionneuse d'art populaire roumain. Chez elle, un voyage dans la culture Roumaine.

Silvia Floarea Toth représente l'amour pour les traditions roumaines, le folklore, les origines, le village - l'essence de la Roumanie. L'amour avec un grand "A". Elle possède une collection des IA, costumes populaires et plusieurs objets traditionnels, des choses précieuses d'une collectivité. Toute la Roumanie connaît **Silvia Floarea Toth**, cette belle femme qui parle avec son cœur de sa passion pour la blouse roumaine. Il s'avère difficile d'arriver à trouver les mots justes pour décrire ses pièces de collection et sur ses magnifiques photos on découvre une fée à taille humaine, issue des contes populaires roumains. Les traditions de la Roumanie et surtout la blouse roumaine sont chères à son cœur.

Avec Silvia Floarea Toth on apprend à apprécier la beauté, l'authentique, le patrimoine. L'art populaire regroupe l'ensemble des réalisations qui reflètent les traditions ou la culture d'un peuple ou d'un groupe social.

Pour elle, l'art populaire est le plus court chemin d'un homme à un autre et un pont entre les nations. L'art populaire est un art simple et profonde, tout comme la vie devrait l'être. L'art traditionnel est au service de la vie. Ce n'est pas une pure gratuité, puisqu'il est l'expression nécessaire de l'essence de la vie. L'art seul nous permet de vivre la vie pleinement. L'art traditionnel enrichit, nourrit, vivifie et fortifie. Il éternise nos actes et envies par le génie habile de nos inspirations et aspirations. Par notre art ancestral on sublime la beauté, on s'exprime avec le cœur pour partager le bonheur. Il est essentiel pour nous ramener à l'essentiel. Art et Amour, ces deux A – tourbions acharnés, complices au lien insaisissable.

Silvia Floarea Toth et IA, une histoire d'amour qui a marqué sa vie. 📖

Anca Cheaito

Cristina Hermezîu

Journaliste littéraire. Des études postdoctorales à l'Université Paris II et à l'Institut Français de Presse. Publie dans ActuaLitté, Courrier International, Hermès, Magazine littéraire. Correspondante à Paris pour des publications roumaines, dont Evenimentul Zilei, Adevarul et Dilema Veche.

La poétesse roumaine Ana Blandiana (née en 1942) a reçu, le 6 juin 2018, le prestigieux "Lifetime Recognition Award, 2018" décerné par le Griffin Trust. "Tu es si belle,/ Presque transparente,/ Encore matérielle, mais d'une matière/ Dont il ne reste que la lumière/ Dessiner sur l'oreiller." (du recueil "Ma patrie A4", traduction par Muriel Jollis-Dimitriu, éditions Black Herald Press, p.97)

Ma patrie A4, le confessionnal poétique d'Ana Blandiana

Dans la Roumanie totalitaire du régime de Ceaușescu, les poèmes subversifs d'Ana Blandiana circulaient en cachette sur des feuilles volantes retranscrites avec du papier charbon. À l'instar du poème

Totul/Tout, inventaire sec et atroce de petits riens d'un quotidien sans rêves, complété d'ailleurs par des lecteurs anonymes, dans un geste poétique de résistance collective clandestine.

Un recueil de poèmes pour enfants (*Întâmplări de pe strada mea*, « Petits événements de ma rue », non traduit), qui racontait les tribulations d'un chat mégalomane nommé Arpagic, fut interdit par la censure en 1988. Après la chute du mur à l'Est, Ana Blandiana a fondé le mémorial des victimes du communisme et de la Résistance, dans l'ancienne prison de Sighet, au nord de la Roumanie. Cette aura éthique d'icône emblématique pour l'engagement du poète dans les affaires de la cité et auprès de la société civile, n'a jamais fait taire sa veine poétique, délicate et subtile, puissante et assumée.

Sa marque de fabrique est une vulnérabilité qui se mue en force et son lyrisme réflexif obéit à une splendide profession de foi, qu'elle formule lors d'un entretien : « *La haine est peut-être le moteur de l'histoire, mais, pour la poésie, il n'y a que l'amour comme combustible.* »

Lettres blanches sur couverture noire, c'est avec ce graphisme sobre et élégant que les éditions Black Herald Press publient aujourd'hui des poèmes d'Ana Blandiana, dans la traduction

de Muriel Jollis-Dimitriu. Le titre du recueil — *Ma patrie A4* — est en soi une confession : empreints d'un panthéisme crépusculaire, les poèmes expriment, l'un après l'autre, la douce fatigue de l'être qui négocie constamment le réenchancement du monde par la magie du verbe.

« *Les fruits doux et amers/ laissent sur mes lèvres, sur mes doigts/ Leur trace d'encre./ Ont-ils tenté d'imprimer sur moi/ La fraction autrefois secrète./ Le nombre d'or entre les extrêmes ?* » (Cerisiers amers)

Les poèmes d'Ana Blandiana sont des paysages à plusieurs plans, mais rien n'est décoratif dans ces pastels inquiétants. Ana Blandiana communique et communie avec la nature pour dire à haute voix que si le monde n'est jamais innocent, l'au-delà n'est pas vide non plus. Une poésie intensément sensitive qui produit des images « violentes » pour relier l'humain et le céleste, la vie et la mort, sans aucune panique, sans ressentiment et presque sans amertume.

« Nous sommes ici/ Entre des murs d'argile,/ Avec la vache des voisins,/ Dont nous buvons le lait/ Chaque soir,/ Trait par des mains gercées et raides/ Comme du bois mort./ Nous sommes ici/ Parmi les vieux pruniers/ Qui n'ont plus la force de donner des fruits/ Et les paysannes trop vieilles pour enfanter des paysans./ Nous sommes ici/ Et nous nous sentons bien et comme chez nous/ Dans ce monde/ Qui nous apprend à mourir. » (Murs d'argile).

Ce n'est pas le pressentiment de l'au-delà, c'est précisément l'effleurement de cette frontière et le badinage avec l'autre dimension qui électrisent constamment les poèmes, comme un arc voltaïque. Jeu de miroir par lequel la poétesse ne laisse pas la lueur s'évanouir, jeu grave de séduction qui l'aide à apprivoiser la mort, la faire sienne, la reconnaître, tel un double : « *Douce confusion,/ Semblable au moment où l'on part,/ Et que l'on tourne encore une fois la tête,/ Pour se voir, comme dans un miroir, /En train de naître.* » (Comme dans un miroir).

Superbe déclaration d'amour ou psaume d'une sensualité trouble, le poème « Escalier » demande pardon d'avoir fait semblant de connaître l'extase, de toucher l'intouchable, de voir l'invisible. Douce folie, délicieuse profanation d'un secret de vie : toujours guetter l'intensité et ne l'atteindre qu'en tant que nostalgie de l'extase à venir.

Traduite dans 23 langues, lauréate de la Légion d'honneur en 2009, célébrée comme grande dame de lettres engagée dans un combat qui allie justice, devoir de mémoire et démocratie, Ana Blandiana mériterait plus de traductions françaises et de lecteurs francophones.

La précédente anthologie de poèmes remonte à 2005 (*Autrefois les arbres avaient des yeux*, éditions Librairie Bleue, traduction de Luiza Palanciuc) et son recueil de nouvelles, *Les Saisons*, est paru en 2013, dans la version de sa fidèle traductrice, Muriel Jollis-Dimitriu, aux éditions Le visage Vert. Il en reste plus de vingt titres — recueils de poèmes, essais et un roman polyphonique — pour explorer toutes les dimensions d'« *une écriture qui résiste et qui dans ce but dit l'absolue nécessité de la poésie.* »

C'est avec ces mots que Jean-Pierre Longre salue dans son introduction la publication par les éditions Black Herald Press de ce recueil bilingue, élégant et essentiel. *Ma patrie A4*, ce titre-confessionnel tient ses promesses : l'alchimie poétique opère et, sur des rectangles de papier, les plus profondes expériences intérieures touchent une intimité universelle. 🌈

CRISTINA HERMEZIU - ZOOM FRANCE ROUMANIE

MIOARA GRAM

- Journalist (Huston, Texas) realizatoarea emisiunii *Artă, Știință și Religie* la **Radio Pro Diaspora** promotor al culturii și tradițiilor românești.

Viața-i o comoară ascunsă

Comoara ascunsă, care există în fiecare dintre noi, iese în evidență doar prin apropierea unuia față de celălalt și devenirea noastră de prieteni adevărați. Mi-a luat mai mult de două decenii din viața mea pentru a înțelege de ce Aristotel a ridicat prietenia la rangul de cea mai înaltă valoare umană. De îndată ce am început să o cultiv și să o dezvolt, cât mai mult, cu beneficiile ei reale și nesfârșite, nu numai că înțelegerea afirmației lui Aristotel mi-a devenit clară, dar puterea transformatoare a prieteniei asupra acțiunii în viață s-a resimțit vibrant în sufletul meu.

"Omul se străduiește pentru slavă, onoare, faimă, pentru ca toată lumea să-i cunoască numele. Bogația acumulată prin creier și mână devine o putere în țară. Dar când el se apropie de sfârșitul vieții și privește înapoi la anii de strădanie ai vieții lui constată că fericirea nu depinde de nici una dintre acestea, ci de dragostea prietenilor"(Aristotel).

Cea mai mare bucurie a mea față de gloria prieteniei vine din inspirația divină care ne permite, prin excelență, să construim poduri între inimile noastre, să ne conectăm profund unul cu celălalt, să ne cunoaștem și să învățăm împreună că, în cele din urmă, suntem cu toții parte din același întreg, în ciuda tuturor disocierilor pe care societatea și regimurile politice ni le impun.

Copilăria mea a fost lipsită atât jucării cât și de cărți. Poveștile spuse de părinții mei au fost puține la număr, căci nu aveau nici timp, și nu

știau prea multe povești. Cu toate acestea, ei m-au îndemnat să comunic cu Dumnezeu. La început închideam ochii și îmi imaginam tot ce îmi lipsea în lumea materială. Eram fericită. Mai târziu, acest joc al imaginației s-a transformat într-o gândire lăuntrică, ca apoi să descopăr treptat un tărâm fascinant al existenței mele umane. Îmi plăcea din ce în ce mai mult să descopăr că în lumea interioară există o dimensiune a fericirii, care nu are corespondent al lumii fizice, o fericire pe care nu o putem percepe cu ochii fizici, oricât ne-am strădui. Aveam 12 ani când am primit prima mea carte. Câțiva misionari creștini și-au asumat riscul să distribuie Biblia, public, în vremea regimului comunist. M-am numărat și eu printre cei care au primit-o. A fost pentru prima dată în viața mea când am simțit sentimentul de proprietate și iubire materială. Biblia devenise cel mai bun prieten al meu. Cu mintea mea fragilă și limitată în înțelegere, mă străduiam zilnic să pătrund în înțelesul cuvintelor sale vii. Îmi era greu, dar nu imposibil. Și nici nu renunțam. Sunt multe oglinzi ale vieții mele care s-au născut de acolo până când am ieșit treptat din lectura acelei cărți

sfinte și m-am adâncit în lectura filozofică și de știință a lumii. Îmi notam tot ce rezona cu sufletul meu. Deprinderea de a citi fragmente și a închide ochii să reflectez asupra conținutului cuvintelor mi-a rămas până în ziua de astăzi.

După căderea regimului comunist, și încheierea primului meu capitol de viață, de 23 de ani, setea mea de cunoaștere a devenit și mai aprigă. Având acces mai pe larg la mijloacele de cunoaștere din plan material, îmi potoleam setea de cunoaștere cufundându-mă în oceanul Revelațiilor Divine. Când Sfântul Coran a fost tradus în limba română, nu-mi puteam stăpâni curiozitatea de al cunoaște. Am mers până într-acolo încât i-am cerut Imamului Mangaliei, a cărei soție îmi era prietenă și colegă de serviciu într-o școală gimnazială din oraș, să mă ajute să cuprind înțelesul și mai profund al Cuvintelor Coranice. Spusele lui Muhammad: "Nici un om nu este suficient de înțelept de unul singur. Fă-ți-l prieten pe cel ce îți aduce grație divină și nu pe cel asupra căruia tu ești mai bun", au rămas ca o emblemă, adânc imprimată în inima mea. Aceste declarații magnifice și multe altele pe care le-am întâlnit în studiile vieții mele mi-au înălțat convingerea personală că fiecare prieten deschis nu este decât un dar ceresc care contribuie la

înflorirea continuă a sufletelor noastre. Stă în puterea noastră să ni-I atragem, prin forța de energie și acțiune,

Îmi aduc aminte de cartea, pe care am citit-o în perioada de liceu, "Dacă Soarele Moare", de jurnalistul italian, Oriana Fallaci, a cărei anchetă întreprinsă la NASA, în Houston, devenise parte și din viața mea. Mă imaginam ca fiind prezentă la toate interviurile pe care Fallaci le luase astronautilor, la informațiile despre probele fizice și psihologice pentru pregătirea și antrenarea lor și la multe alte activități fascinante din viața acestor oameni ai spațiului. Cine ar fi putut crede că destinul meu avea să mă ducă, la 18 ani după lecturarea acestei cărți, care a rămas și fără coperti de la studiul ei intens, pe tărâmul SUA, chiar în Houston. Am putea spune că întâmplarea a făcut să mă căsătoresc cu un inginer la NASA care se ocupă de siguranța și controlul Stației Spațiale Internaționale și astfel priteniile cu astronautii și familiile lor, participarea în comun la diverse activități private și profesionale să devină parte și din viața mea. Dar cine știe cu adevărat? Eu tot ce pot ști este că veridicitatea spuselor lui Aristotel se confirma la tot pasul vieții noastre. 📖

"Energia minții reprezintă esența vieții."

Mioara Gram

NU S-A PUBLICAT LUMINA

Lumină și-ntuneric, coexistă?
Sunt ele două forțe ale naturii?
E una în putere decât alta?
Și frica ne îngheață rostirea-n colțul gurii?

Ca să aflăm Cuvântul, în forța lui pătrunzătoare,
Căci nu cu minte-ncepem orice cărare-n viață,
Ci cu puterea noastră dacă dorim plimbare,
În căutarea graniței dintre-ntuneric și lumină.

Cuvânt și minte, forța personală?
Cadrul lumesc și roata veșnicei pieiri,
Avem nevoie de-o libertate triumfală,
Ca să putem pătrunde-n taine și iubiri?

Iubire, nu de cuvântul și cartea omenească
Care slăvesc continuu a ceea ce sun "eu",
Și care-arată, cu convingeri, în lumea lor firească,
Că partenerul de la masă, de mult nu mai e omul, ci este Dumnezeu.
Iubire de lumină și nu de întuneric,
O forță modelată de gândul nostru, aici,
Iubire și mister, când nu-nțelegem vrednic,
Și ne-mbrăcăm în roba, ascunsă-n licurici.
Mă-ntreb atunci, nedumerită, unde-i lumina,
Pe care omul o descrie cu condeiul?
Am mers mult prea departe, cu tot ce apucăm?
Și-am părăsit tărâmul, ca să-nțelegem "eul,"
Prin maldăre de cărți, ca se le publicăm?

Devine tot mai greu ca să înțelegem,
Când este întuneric și unde e lumina?

Este cunoașterea doar una, sau ramuri tot creăm?
Ca să-nțelegem Adevăru-n viață și Cartea că-i divină?
Eu, nu din frică de-ntuneric, ci de iubire de raza ei senină,
N-am publicat lumina, pentru că vreau doar să cooperăm!

Mioara Gram - Huston, Texas, 26 mai 2018

Photography of Life

Alma Roshan-Zamir (11 ani)

Is human nature good or bad? This is a question asked and debated over, for probably thousands of years. After all, most faiths say that we are created in the image of God, and He is not bad. What I believe is that it's like a camera. If you take a picture of something, it doesn't look exactly like the object you took a picture of. So, we are not exactly like God, but like a photo of Him. But, I was thinking, how far can we go with this? So, I thought of something I call Photography of Life. What if the first people in the world were the purest? See, if you take a picture of a picture of a picture, and so on, the picture will change a lot from the actual original photo. Thus, the Photography of Life. What if that was with human beings as well? The first people were the purest, and closest to God, and we just faded away more. But, we can clarify ourselves! We can clear ourselves up, by saying prayers and connecting ourselves to God. It's also like a copier, all the copies getting more and more faded as they go. That doesn't answer our question, though. Is human nature good or bad? Well, we are a picture, or even slight reflection of God, so we cannot have been created bad. We were created good, and we are good. We do have imperfections, but that does not mean we are bad. We were created perfect, but our photo is just a little blurry.

“With the hands of power, I made thee and with the fingers of strength I created thee; and within thee have I placed the essence of My light”. -Bahá'u'lláh

Cunoașterea

Cunoașterea este un subiect foarte complex, pe care mulți oameni l-au trecut cu vederea ca fiind capabili să-I înțeleaga cu adevărat. Într-o lume, devenită tot mai mult materialista, cunoașterea este privită tot mai mult ca pe o marfă, pe care nu trebuie să o înțelegi, ci trebuie doar să o consumi. Dar, cunoașterea este cu mult mai profundă decât oamenii de astăzi o percep. Eu cred că motivul pentru care, mulți dintre ei, nu reușesc să adere cunoașterea la adevăratul ei nivel de vitalitate este acela că se tem, într-un fel, de a face ceva nou, motiv prin intermediul căruia ei se întorc în vremea oamenilor din peșteră, și la faptul că nimeni nu vrea să investigheze pe cont propriu. Tradiția este devenită atât de puternică, în ziua de astăzi, încât nimeni nu are curajul să iasă din matricea ei, și să se întrebe: ia, stai un moment, aceasta nu este corectă, ce este atunci? Cunoașterea este acceptarea și căutarea adevărului. Dacă acceptăm adevărul, putem trăi cu un sentiment de împlinire că nu am fost zombie, fără minte, la ceea ce cred părinții noștri. Dacă părinții noștri ne spun că Dumnezeu nu este real, iar noi doar acceptăm orbeste, spunându-le copiilor noștri, la rândul nostru, că Dumnezeu nu este real, ei îi vor spune copiilor lor, și tot așa mai departe, până când cineva va rupe, eventual, lanțul imitațiilor. Vrei ca tu să fii acel cineva? Vrei să găsești și să accepți adevărul? De fiecare dată când cineva îți spune ceva, nu consimți și crede, până când nu investighezi și te convingi singur de adevăr. Acesta este un lucru simplu și la îndemână fiecăruia dintre noi. Astfel vom putea discerne ce înseamnă cunoaștere, cu adevărat, și, numai astfel, ne vom putea atinge scopul vieții pentru care am fost creați. 🌈

Alma Roshan Zamir – Huston, Texas

Education

Anisa Roshan-Zamir (13 ani)

When you think of the word education, things like reading, writing, math and science may come to mind, but there is much more to it than what we learn in school. Education is everything we learn in our lives, from learning to walk, to learning how to make new friends. What we learn when we are young shapes our future, which is why it is important to be surrounded by a good environment. The things in our environment greatly affect our education; the people, information, and ways of life we encounter contribute directly to image and understanding we develop about our lives. Everything we come in contact with, as a child, affects what we do later in life. Being surrounded by a positive environment and learning good morals is crucial for a virtuous development. It is hard to reshape the way a plant is positioned, after it has fully grown, just like it is hard to reshape someone's habits when they are older.

The Junior Youth Empowerment Program is a good example of a positive culture of learning. It helps the junior youth, who are at a critical stage in their lives, look towards the good. It teaches the crucial, moral, spiritual and ethical skills society often fails to transmit to this important age group. It helps junior youth apply relevant scientific, moral and spiritual concept to the analysis of the world around them, and the formulation of personal convictions upon which their future social ideology can be built.

Nurturing these capacities in junior youth groups tends to bring out the best and most noble aspects of the adolescent soul, mind and spirit. Being a junior youth, not only ensures responsibility, but patience, discernment, wisdom, and many more essential virtues.

Working together, with different junior youth, it is a great cultural enrichment. It helps each one grow and develop harmoniously within human society.

By staying engaged in a systematic educational process that increases the junior youth's capacity for service, they will remain in the forefront of the process of preparation to become active agents within communities, and become real parts of the 'living organism' of humanity.

Going beyond what we are taught in school, and expanding our knowledge both spiritually and academically is very important, and helps us grow and thrive continuously. 🌈

TRANSYLVANIA

ROUMANIE

La Transylvanie, dont le nom dérive du latin "Ultra silvam" ou "au-delà de la forêt", est située au centre de la Roumanie, entourée par les montagnes des Carpates au sud-est et à l'ouest. La Transylvanie est actuellement divisée en 10 provinces, soit une superficie totale de 96 837 kilomètres carrés et compte plus de 4,5 millions d'habitants.

Tout au long de l'histoire, en plus des roumains, des hongrois, des allemands, des arméniens, des hébreux, etc. se sont établis en Transylvanie. C'est l'explication de l'architecture de la Transylvanie, une mosaïque de styles, représentée aujourd'hui par des bâtiments civils, religieux et militaires qui combinent les caractéristiques de différentes cultures et civilisations. Vous pouvez admirer en Transylvanie un large éventail de visions et de styles, qui forment un fascinant mélange roumain: éléments gothiques et néo-gothiques, renaissance, baroques et néo-byzantins.

Pour le voyageur intéressé par des vestiges médiévaux bien conservés, la Transylvanie est sans aucun doute une destination touristique culturelle très intéressante. Dans ce contexte, les établissements des saxons, des paysans et des marchands qui ont vécu en Transylvanie entre le XIIe et le XXe siècle ont laissé des signes sans équivoque. Ils ont fondé les sept principaux bastions médiévaux de Transylvanie: Braşov, Sibiu, Sighişoara, Cluj-Napoca, Bistriţa, Sebeş et Mediaş.

Les murailles extérieures, les tours, les bastions défensifs, les ponts, les escaliers, les rues étroites, les places, les bâtiments publics et résidentiels, les églises, ont été construits afin de protéger les habitants de la ville contre les fréquents sièges des tartares et des turcs au Moyen Âge. Comme moyen de défense efficace, trouvé dans les

villages, on utilisait dans les villages saxons la fortification des églises, une formule architecturale qui est maintenant considérée comme unique en Europe.

Bien que les saxons aient utilisé des techniques similaires dans les villes médiévales du continent, environ 200 églises paysannes fortifiées de style saxon ont résisté au temps et peuvent être visitées en Transylvanie, étant totalement différentes des autres. Cette riche diversité est due à l'endroit où vivaient les saxons, mais aussi au talent des maîtres bâtisseurs, au potentiel économique, aux besoins de la défense et au bon goût. D'autre part, les visiteurs seront ravis de découvrir que de nombreuses églises offrent encore des services religieux aux villageois.

Cependant, les traces du passé ont survécu, la beauté des paysages et les trésors naturels de la Transylvanie se reflètent au voyageur comme une expression unique de l'esprit du lieu, transmettant au touriste l'énergie et l'inspiration vitale émanant des gens d'ici.

Attractions touristiques les plus visitées en Transylvanie : Villes médiévales: Braşov- Sibiu (Capitale européenne de la culture en 2007) – Sighişoara (Patrimoine de l'UNESCO) - Mediaş

Églises fortifiées : Biertan (Patrimoine de l'UNESCO) – Prejmer (Patrimoine de l'UNESCO) Viscri – Harman - Valea Viilor - Merghindeal - Laslea

Châteaux et forteresses militaires: Le château de Bran - Le château de Corvinilor - La forteresse de Făgăraș - La forteresse de Râșnov

Domaines skiables en Transylvanie: Poiana Brasov - Baile Tusnad - Harghita Bai – Toplita - Izvorul Mureșului

Parcs nationaux en Transylvanie : Le parc national Munții Rodnei - Le parc national Apuseni - Le parc national Munții Maramureșului - Le parc national Lunca de Valea Sălajului - Le parc national Piatra Craiului

Autres attractions touristiques en Transylvanie:

Les sources minérales d'eau gazeuse: Borsec

Sarmizegetusa Regia, la capitale des daces, patrimoine de l'UNESCO

Les mines de sel: Turda, Praid

Les thermes romains (Germisara) - Geoagiu Bai

Les lacs Cincis-Hunedoara, Sfanta Ana - Harghita, le lac Rouge

Les forteresses Alba Iulia et Deva

DORIN PARASCHIV , guide officiel francophone en Roumanie

VAL RĂZEȘU

- ANIMA - ANIMUS

Poezia este mult mai vastă decât o imaginăm. Este imensă și variată ca universul, diversă și strălucitoare ca frumusețea, profundă și complexă ca natura sufletului uman. Natura nu se găsește numai în mări și oceane, în munți și câmpii, ea se regăsește și în picătura de apă, în cochilia unei scoici, într-un fir de iarbă. Toate reprezintă sublimul, inefabilul, viața, atelierul abisal al poeziei. A explica poezia înseamnă a o strivi. Nimeni nu poate pretinde că poate defini poezia, că-i poate extrage esența. Arta poeziei constă în a trece peste orice obstacol, arde tot ce o îngrădește. Ea reprezintă dorința de a înțelege și a se face înțeles. Este emoția străpunsă de un fior sălbatec, distilarea esenței atât de puternic încât o singură picătură produce catalepsie sau extaz. Cuvântul, farmecul și strălucirea sa, stilul, perfecțiunea și arta devin jocuri transcendente.

Poet al subtilităților, **VAL RĂZEȘU**, este autorul a trei volume publicate: *Demers pentru evadarea din frig*, *Floare de lumină* și *Simfonie cu maci*, în plus, două volume de poezie și două romane în lucru. **VAL RĂZEȘU** - sensibilitate, sinceritate a trăirii, simț al nuanței, o poezie imperială, cu efect de străluminare în profunzimile omenești. 🌈

SOMN LIN, VISEAZĂ MAREA

*(Cerul unde ți-e mai bine),
Val Răzeșu*

Să auzi cum mi te strigă valurile către mal,
în castele de nisip, sigilindu-o după uși
nerăbdarea noastră tristă, într-o ziua de coral
risipită în secunde pe aripi de pescăruși.

În biserici de mirare te-ai dat dorului arvună,
fulger din privirea verde te sfințești la liturghie
Ană-nchisă între ziduri, cine ar putea să spună
cum îmbraci nemărginirea să o duci la cununie...

Cine ar putea să schimbe un menit de ursitoare,
zborul ce-ți tresare-n umeri, ce zidar l-ar putea frânge,
care lut n-ar face cruce și s-ar înălța a floare
când prin vene și artere circulă fiori, nu sânge.

Fără tine n-ar fi fost de sub pleoape dimineată,
n-ar fi ridicat corăbii pânzele a întâlnire
spre un port să ne trăim nemurirea într-o viață
și desăvârșirea lumii în lumina din privire.
Timpul, aurind nisipul din clepsidră a amiază,
fluturi cu aripi de sare peste pântecul rotund
toarnă a îmbrățișare, orizontul delirează
a furtună de săruturi, ce pe buze se ascund.

Trece luna peste dig, și pierduți în noi, în rai,
locuim același Cântec, catifea se așterne zarea
culcă-te pe brațul stâng, lângă inimă să ai
cerul unde ți-e mai bine, somnul lin, visează Marea...

A ÎNFLORIT MAGNOLIA (11)

CA O FLOARE DE SALTÂM

Val Răzeșu

Au aprins făclii saltâmii cotropind întreaga seară,
doarme luna liniștită pe perdeaua ei de nori,
ne visează în lumina nopții suspinată flori
din îmbrățișarea noastră în sărut de primăvară.

Nici când îți eram aproape, la distanță de un fior,
nu știam ce zori aduce, unduind, făptura goală,
în pustiul fără tine călăream pe cai de smoală
deși transpirai lumina mea prin fiecare por.

Ce frumoasă ești, Minune, în duminica secretă
ce în fiecare clipă în fior mi-o dăruiești,
din zăpezi de sâni pietroși, nevăzute, le albești,
mâinile ce mă cuprind, aripi calde de egretă.

Să nu te mai pierd vreodată, pentru celălalt tărâm
sfășie în carnea mea altar îngerul din tine,
în biserica din suflet clopotele bat suspine,
să îmi luminezi vecia ca o floare de saltâm.

A ÎNFLORIT MAGNOLIA (12)

Val Răzeșu

Cuibăresc gândurile la streășina lunii
despre lumina în care îmi ești
atât de aproape, că zboară lăstunii
în primăvara din ochii cu care privești.

În izvorul privirii și cerul e verde,
curg muguri spre mine șoptindu-se flori,
femeia din tine, copilă se pierde
în viscolul alb de aripi de cocori.

Mi-e dor de acela în urmă rămas,
iubito, Minune, pierduto, mi-e dor
cu flori să tresară țărâna sub pas
și noi să ne umplem de numele lor.

În ceasul întors de fiori la trecut,
o clipă se face vecie și vrea,
purtându-ne crucea de doi în sărut,
să urce spre ceruri magnolia mea

SIMFONIE CU MACI (67)

(Macul meu urcând în toamnă)
Val Răzeșu

Bună dimineța, rouă, iar mi-e sete de lumina
ce o sorbi din taina lunii ca să mi-o aduci în zori
să o bea în zori grădina, să-mpletească zorii funii
soarelui la subțiori până pleacă să ia cina.
Tu nu ai ales acum care e cea mai frumoasă,
pui smaralde și rubine, diamante, ametist
și safire, curioasă cine va sorbi din tine
ca din lacrima lui Christ, când tăcerea o apasă.
Ți-am aflat aseară taina, fluture am să mă fac,
doar o dată voi zbura, să mă-ntorc senin acasă,
să mă legene-n hamac floarea de nu-mă-uita
care s-a ascuns sfioasă într-o flacăra de mac.
Beat de frumusețea ei, plec genunchi în fața sorții,
sub sprâncenele umbroase văd uimirea ce mă
pierde
raiului, în fața porții veșniciei curioase
- lujeri de lumină verde mai presus de coasa
morții.
Ce prostie, să spui brațe aripilor de la spate,
să n'-auzi nemărginirea cum îți murmură sub pas
șoaptă cerurile toate, cântecul din înflorirea
ce se crede fără glas gurilor îngemănate.
Și ce nebunie viața, fără tine ce înseamnă,
după rouă și nectar, ce-ar mai fi de adunat?!
Fericirea ne condamnă, vede lumea spre Calvar,
fluturele tău plecat, macul meu urcând în toamnă.

SIMFONIE CU MACI (66)

(Lângă macul adormit)
Val Răzeșu

Ești atâta de frumoasă, că te-am pus coroană
vieții
și urcăm în primăvară cei mai tainici
domnitori,
bea lumină rasăritul și aprinde dimineții
lumânări aprinse-n roua din biserica de flori.
Sub sprâncenele mirate că m-ai scris acestei
sorți,
pe o lacrimă de soare cuibăresc privighetori
într-un liliac de aur înflorit deasupra morții
ce-mi lovește cu pumnalul visele în care zbori.
Te-a zidit Nemuritorul taină binecuvântată
undeva pe lumea asta, pe mirabilul tărâm
cerurile și pământul dorm la sânul tău de fată
de surâde veșnicia ca o floare de salcâm.
Asta nu e poezie, în frumosul tău descântec
din cuvinte nerostite ploi de stele se desfac,
mi se luminează fruntea, bate inima a cântec
și îmi curge prin artere vara florilor de mac.
De va fi să obosească de atâta înflorit
și va înceta tic-tacul, surâzând, atât aș vrea,
să zâmbești a rai albastru lângă macul
adormit,
nimenea să nu te vadă lacrimă sub pleopa
mea.

MI-E SETE DE LUMINĂ

Val Răzeșu

Iar mi-e sete de lumină, de sub pleoapa tot mai grea

mi te strigă cel pierdut, așipit printre ninsori,
să fii primăvara mea, în biserici de sărut
cerul mai înalt să-l mut, din cadelnița cu flori.

Să fiu eu adevărat, urc pe crucea care ești
de la-ntemeierea vieții în ursita mea-nălțată,
Cântec să mă răstignești unde veșnicesc poezii
în albastrul dimineții ca o lacrimă curată.

Timpul nostru se refuză irosirii într-un ceas,
clopotul nemărginirii ne-a chemat în absolut,
din țărâna de sub pas îți urc tainele privirii
mai presus de legea firii în lumină prefăcut.

În livezile iubirii sunt cireșul tău bătrân
care ninge înțelept, îndumnezeindu-ți joaca
pe zăpezile de sân, floare ultimă te aștept
în biserica din piept, unde îngerii bat toaca.

Trecem, în îmbrățișare, dincolo de orice hău
și urcăm în poezie, din sărut am fost aleșii,
Eva mea, Adamul tău, cerurile să ne știe -

între noi o veșnicie cu petale scriu cireșii.

De privirea altor ochi când voi fi așa departe
de vor crede că-nnoptarea m-a încătușat uitării,
să deschizi pieptul a carte unde îți trăiești
mirarea

de-a mă ști în înstelarea peste valurile mării.

Numai tu mă vei găsi, pe o lacrimă târzie,
când vor arde amintiri depărtările cenușă
aurind a ciocârlie cerurile pentru miri
care urcă-n înfloriri, cu zăpezile la ușă.

Numai tu vei auzi cum din vremea viitoare
voi încăleca în șa bidiviu ce va să vină
într-un mugure de floare să mă poată strecura
fluture, să pot zbura în a ochilor lumină.

Tu, Minune De Femeie, ce m-ai înălțat din lut
cu aripi la rădăcină și îmi faci clipele veac
într-un timp necunoscut, rămâi taina mea
deplină

când mi-e sete de lumină - floarea mea de liliac.

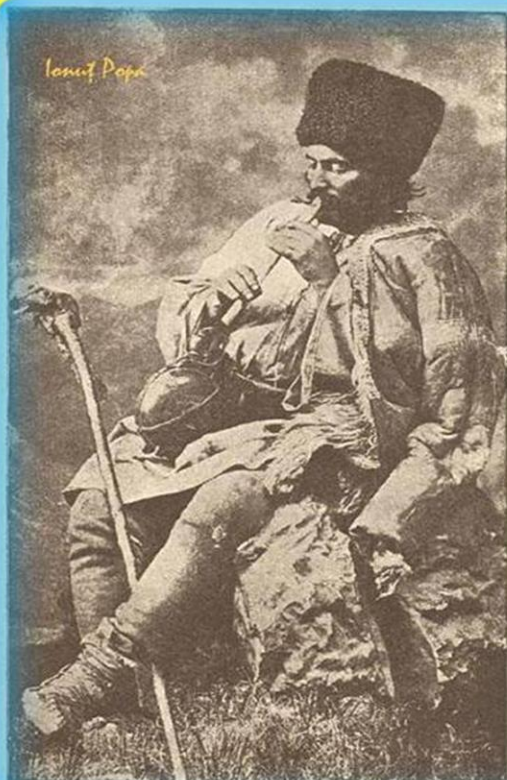

Lili Lazăr

Născută în 9 ianuarie 1968, în localitatea Copalnic Mănăstur, jud. Maramureș, absolventă a facultății de Teologie-Litere Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

În anul 2015 publică volumul de poezii *Petale de zefir* iar în 2017 volumul *Îngeri și oameni*, ambele volume publicate la editura *Ecou transilvan* - Cluj Napoca

Feminitate si poezie - Simplitatea poemelor si accentul lor de sinceritate ne cuceresc de prima dată, lirismul există în structura versurilor ca ceva natural. Poeta cântă aspirația spre lumină și liniște, spre marile înălțimi ale sufletului și trăiește, cu certitudine, într-o permanentă stare poetică. O poezie în care descoperim ipostazele eului liric, raportul real și imaginar, sensibilitate și luciditate, prezența elementelor cosmice, a stărilor, pendularea între vis și reverie, memoria ființei. O poezie unde finețea feminină și-a spus cuvântul tors în fir propriu, pecetuit d'originalitate și profunzime. **Lili Lazăr**, această **Doamnă a metaforei**, oglindește și pune în valoare spiritul creator feminin. 🌈

Rumaenischer Hirt.

FLUIER DE OS LILI LAZĂR

*N-am știut
că lipsa ta
poate să cânte
într-un fluier
din osul meu care doare.
N-am știut
că știi
să cânți atât de frumos,
încât să nici nu mai simt durerea...*

Poezie...

Simt de-o vreme-ncoace
cum inima ta cântă,
auzul fermecat
mi s-a lipit de tine,
copleșitoare clipă,
emoția e sfântă
și revederea noastră,
îmi face atât de bine.
Din creanga ta de aur
pesemne-nmuguresc
și văd sclipiri de frunze
ce n-au habar de ele,
e strigătul de codru
și vorbele-mi rodesc
cu-atâta bucurie,
clipind a praf de stele...
Auzi! Cum vine vântul
și chiuie plăcere,
la marea întâlnire ,
cu fratele său, gând
și inima din mine,
se zbate cu putere,
adie... a Revedere,
un Înger de cuvânt.

CLIPA VEȘNICĂ

Știam povestea cu prințesa, mi-ai spus-o de atâtea ori
când ne jucam pe caldarâmul copiilor de altă dată ...
și s-a pornit crescând, fetița, văzând cum tu începi să zbori,
înaripatul meu de-o viață, care dezmierzi un vis de fată.
Cutreieram păduri și vise, alături, roibul ce se-adapă,
eu, eroina ta copilă, tu, prințul meu descălecat,
priveam la gura ta fierbinte, cum însetată-mi cere apă,
căușul limpede și rece, când l-ai băut și sărutat.
Trăiam minune în poveste, îmbrățișări adevărate,
purtam cu noi un râu de munte, ce cristalin ne îmblânzea,
ne-astâmpăram tălpile arse și brațele înfometate,
trăiam un timp numai al nostru și clipa veșnică creștea...
Dar nu știam... însă pădurea și muntele ce l-am urcat
mai sus de lume, în rucsacul cu amintirile nescrise,
avea să-mi spună altă dată, cum prințul meu cel adorat
cutreierând pământ și ape, a sărutat un pumn de vise.

CHEMARE...

Aud în larg chemarea, când noaptea e furtună.

Mai palidă ca Luna, ce o sugrumă norii,
mi-aduc somnul la tine, să mă-nvelești când tună

și fulgerul despică privirea mea și zorii.

Să-not printre corali, cu tine o poveste
demult închipuită de-atâția visători,
când mă desprind de apă, cu valurile peste,
mi-e sufletul acasă, în doi nemuritori.

Îmi pare că tărâmul, de-atunci e fermecat
și plaja ta fierbinte se reazămă de mine,
n-aș ști să-ți spun de-i cerul albastru sau mirat,

când trupul dimineții, dezmiardă valuri line.

O clipă doar, cu tine e veșnicie-ntreagă,
e vară nesfârșită, cu pescăruși în zbor,
când te izbești de țărnișă și marea te dezleagă,
rămân să-ți fiu chemare, tu veșnic călător.

UN MÂNUNCHI DE LILIA

Ți-aș spune stihuri mamă, dar te știu

atâta de zglobie și semeață

iar râsul tău e clinchet argintiu

și vers îmi este zâmbetul pe față.

E vară și-nserarea-mi amintește

de-o bancă asfințită sub un tei

iar viața ta, în mine-i o poveste,

în care eu sunt prelungirea ei.

Mi se întâmplă adesea să visez

că n-ai murit și că avem o viață

de clipe-n care timpul este crez,

ce îl trăim cu îngerii de față.

În brațe am mănunchi de liliac

și numele ce-l port ai spus odată,

că este floarea ce creștea lângă iatac,

pe vremea când erai și tu o fată.

A răsărit mănunchiul pe mormânt

iar floarea mea, te are rădăcină,

în loc de stihuri, mamă...un cuvânt,

spune-i și tatii, că-l sărut pe mână.

SPUNE-MI?

Cum ți-e gândul primăvară, vrei să vii, sau te ferești

sub un strat de-agoniseală, sub zăpadă să mai crești...

Cum ți-e sufletul, mai spune, nu te pierde-n nicăieri,

Iarna asta-i o minune: zămislește primăveri!

Cum să-ți fie ție teamă, cum să crezi că te-am uitat,

când ai lacrimă de mamă și ai muguri în oftat?!

Te pândește veșnicia, te visează muritorii,
ești vecină cu-agonia și tot tu... extazul florii!

Eu te-aseamăn cu-o femeie care atunci când se arată,

mor războiele-n tranșee neștiind că au fost odată...

Te asemăn cu-o grădină, unde înfloresc cuvinte,
cresc copii din rădăcină, ce au zâmbetele sfinte!

Lasă-te acum iubită, nu te crede înșelată,
mersul vremii e-o ispită, ești sămânță germinată!

Uneori, semeni cu mama și cu tot ce este-al ei...
alteori, semeni cu mine... spune-mi primăvară,
vrei?

LA MINE-N SUFLET

Domnul meu, la mine-n suflet, locuiește un bolnav,

nu sunt vrednică de tine, decât prin Iubirea ta
și-am chemat atâția prieteni să începem un conclav,

dar ar fi deșertăciune ... dacă tu n-ai exista.

Uite, versuri după versuri se perindă parcă-s rugă,

ascultând bătaie de inimi din poemul veșniciei
lasă-te purtat de ele, sau ascunde-le și fugi
mântuiește-le pe toate, blând tărâm al armoniei.

Tânguindu-mă cu psalmi lăcrimați într-o scriptură

când în oameni eu văd Cerul care tu ni l-ai deschis,

mă tot minunez că-mi vine, să iubesc fără măsură

orice trup care se frânge, pentru versul ce l-a scris.

Domnul meu, la mine-n suflet e izvor de lacrimi line,

sunt și eu ca toată lumea doar un vers ce tu l-ai vrut,

tare-aș vrea să fiu Sutașul, ce a știut că fără tine
Moare poezia-n suflet ... încă de la început.

POEM DE FUM

Am nevoie de tăcere sau de altfel de cuvinte
și de tine am nevoie, dacă tac, tu să le vezi,
de vor răsări din mine, să le-nveți cu luare-aminte,
sunt podoabe de iubire, gândurile mele verzi.

Am nevoie de sfințenia întâmplărilor curate
când ne-nfiora durerea aripilor nenăscute,
stam alături și din umeri lacrimile întâmplare,
vrut-a Dumnezeu să fie grațioasele durute.

Am nevoie de lumină, fie-n noapte, fie-n zi,
stelelor înaripate, ochii mei le mulțumesc.
Toate versurile-n care, tu apari de parcă ai fi,
au prins viață de emoție și prin ele înverzesc.

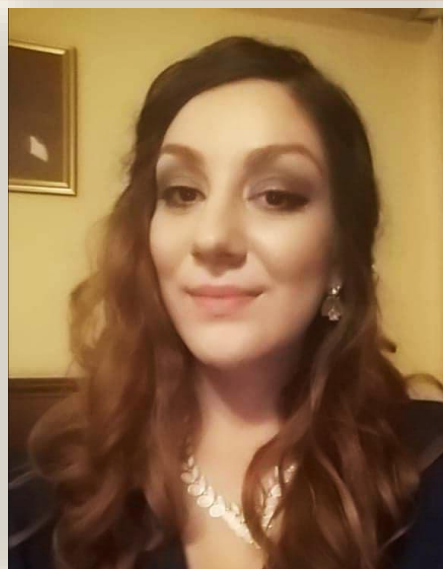
Am nevoie să mă dăruie, cred că inima și dorul
nu-s lăsate-n lumea asta separate, altfel cum
aș putea cu tine iarăși, să mi se-ntregească zborul,
să rămână-n urma noastră, un suav poem de fum.

Am nevoie acum de vise și-n banalele confuzii,
port în mine pare-mi-se, roua florilor de măr,
dezarmantă e confuzia, n-am nevoie de iluzii,
eu și tu suntem aieva, parte dintr-un Adevăr...

Meteor prin timp

Trebuia să scriu ceva... Ceva care să nu fie "sub nivelu'meu". Numai că nu am vrut. "Copilării". Așa că mut povestea deja falsă dintre filele jurnalului (e a- doua- oară!) aici. Să nu-mi cereți chirie. Nu mă supăr dacă spuneți că mint. Nu-mi pasă dacă vă deranjează punctele mele de suspensie, fac abuz de ele pentru că sunt moca, pentru toți. Nu-mi pasă dacă pui dup'-aia diacritice. Cum deja devin boring am să încep. Nu, nu cu "Once upon a time...". (pseudo) Motto: "de când mă știu aștept același tren peronul-iluzoriu-mi popas m-așteaptă cu un etern refren: te dă afară clipa, nu mai privi la ceas!" Merg... Aparent cu un scop dar, de fapt, fără unul anume. Dimineată calmă, rece, de februarie. Soarele zâmbește timid de după vreun nor. În mine plouă. Și totuși nu mi-e frig; pe dinăuntru însă mi-e pielea vântată... Meteahnă veche, de pe vremea zăpezilor eterne, când Articul s-a răzbunat pe mine (că, deși migrez între cei doi poli nicicând n-am mers cu capul în jos) vârandu-mi un cub de gheață în suflet ce, în propriu-mi arctic s-a prefăcut în iceberg. Iceberg ce a fost programat să depisteze fiecare "a fost odată" și să-l extirpeze. Și totuși... Te-am așteptat dintotdeauna pe același peron-popas iluzoriu între "bine te-am găsit" și "bun rămas". Și poate-aș fi murit de deznădejde dacă, superstițioasă, nu-mi scuipam atunci în sân câte-un "pe curând". Iată, a sosit trenul care ne duce atât de nicăieri că nici măcar n-are importanță că ar duce undeva...Pasageri clandestini cu biletul pe inimă, ne facem stăpâni peste vagonul întotdeauna gol... de cuvinte, de regrete și de legi - mici dumnezei de lut din țărână de la Mecca... Privești pe geam același peisaj banal și monoton... La mine doar furiș și rar... Eu îți privesc palmele. Dar, oricât am încercat, nu ți-am putut găsi linia vieții... Dacă nu ți i-ai ascunde, aș fi putut să te privesc în ochi. Ai presimțit sau ai știut de la-nceput că am să refuz cândva să urc (n-aveam tăria să nu

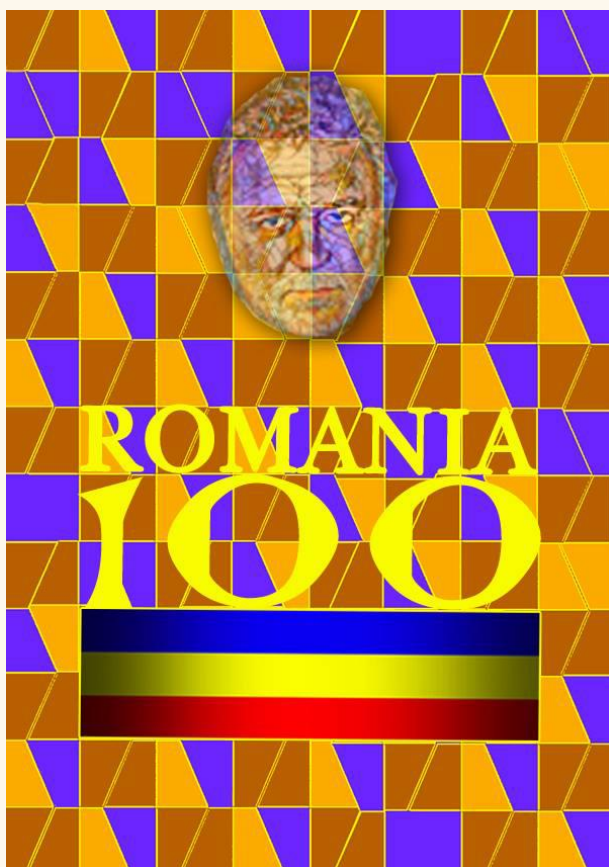
vin deloc). Iar eu, orice-aș spune-acum, știam că ai să pleci, fără să-mi vezi lacrima ce se chinuia să-mi usture obrazul. Și-ai plecat...cu gară, peron, și cu șine... Și iată-mă pe locul fostei gări... biserica cu amintiri în care ești icoană vie... Spălăcită de ploaia sufletului meu și roasă de cariile uitării... Dar ești aici, în rând cu toate celelalte... Drumurile noastre au fost (sau nu) trasate pe mototolita hartă rutieră pe care ne-am băgat-o-n buzunar după ce am cumpărat-o cu mai nimic de la un amărât de anticar...Trasate pe ea, am fost doar două linii paralele ce-au încercat într-o clipă de vis să se intersecteze... Ce ne-a despărțit ? Însăși regulile acestui plan - o matematică divină în mâna Marelui Savant. Ce ne desparte ? Sinele cadavrelor ce ne brăzdează fețele, mâinile, sufletele - cu alte cuvinte timpul, vechiul nostru dușman... Ce-am reușit să fim pe-această scenă a vieții? Biete măști triste într-un Halloween ratat... A început să plouă. Îmi desfac umbrela cenușie și mă pierd în mulțimea de călători. Mai înainte , luptându-mă cu o himeră, loviseam unul. Ar trebui să port mai des ochelari. Bisericoasă, mă închin pentru ultima dată capelei celei mai sfinte, cu altaru-i bogat al conștiinței, pe care, părăsindu-l, îl las spre a fi jefuit... În urma mea, gara rămâne pustie...Aș vrea să-mi pară rău că nu i-am dat foc... MORALA: În inima mea, un cub plânge cu lacrimi de..gheață... S-a topit...

Andrada Hurmuzache

George ROCA

Născut la 14 iulie 1946, România

În 1980 pleacă din țară. După o ședere de aproape 2 ani la New York, se stabilește la Sydney, în Australia. Are o bogată activitate literară și publicistică, fiind prezent cu poezii și proză în multe reviste din România, Australia și America. Este membru al Academiei de Științe, Literatură și Arte (ASLA), al Academiei Româno-Americane, al Academiei Româno-Australiene, al Ligii Scriitorilor din România etc.

DOR DE ACASĂ (POEM)

Poemul “Dor de acasă” este dedicat Centenarului Marii Uniri. Este compus din patru părți bine definite, dar legate între ele. Patru poezii care fac un tot unitar. Așa le-am simțit... așa le-am conceput pe parcursul a 33 de ani. În 1985, aici în Australia, am descoperit într-un Almanah Literar (românesc desigur!) o poezie care m-a fascinat. Titlul acesteia era “Transilvania”, scrisă de poetul Nicolae Dan Fruntelată. Aceasta a fost esența poeziei mele cu același nume... Am imprumutat prima strofă și am făcut-o motto la “Transilvania” mea! 📖

(George Roca, Sydney, Australia, 14 iulie 2018)

TRANSILVANIA

Moto:

*“Scoate cerbii din păduri
din poveste – sania
dă-mă dorului o zi
până-n Transilvania...
(Nicolae Dan Fruntelată)*

Am deschis acum o carte
În limba mea strămoșească
Să dau grijile deoparte,
Fruntea să mi-o descrețească.
Întâlnesc o poezie
Care farmecă bizar...
Totul ce acolo scrie
Îmi pare familiar!
Stihuri vechi de altădată
Despre Transilvania,
Când poetul din poveste
Se plimba cu sania.

Mi-e dor de munți cu zăpadă,
De o vale, de un deal,
De măicuța mea iubită,
De o vorbă din Ardeal.
O lacrimă-mi se prelinge
Din colțul ochiului stâng,
Nostalgia mă învinge
Și tăcut încep să plâng.
Simt în pieptu-mi un fior
Și bătaie de zeci ciocane,
Fiindcă inimii i-e dor...
Dor plaiuri transilvane!

Pe pământuri australe,
M-a cuprins așa-ntr-o doară,
Dor de gliile natale
Ce călcam odinioară!

ROMÂNIA

Sau pe gânduri la fereastră
Și privesc spre zarea albastră
Printre florile din glastră
Și le spun că-mi este dor
De Țara Străbunilor.
Ochii mi se umezesc
Când acolo mă gândesc...
Țara mea îndepărtată
Ce-aș vrea s-o mai văd odata!

Flori mici de “Nu mă uita”
Parcă murmură ceva...
Despre plaiuri, despre munți
Despre moșii mei cărunți
Despre icoane cu sfinți
Și de dragii mei părinți
Care-și dorm somnul de veci
În mormintele lor reci!

Mi-e dor de-o fată cu ie
De un nai, de-o “Ciocârlie”
De Zamfir, de Porumbescu,
De Creangă, de Eminescu,
De Brâncuși-ul din Hobița
De-o horă, de “Perinița”
De faimoșii calușari
De-o crăsmă din Ferentari
De-un chiolhan cu lăutari
Și de-o sticlă de Cotnari!

NOSTALGIE

Reverie printre glastre
Privind spre zărilor-albastre
Ca un pui de bogdaproste
Care cântă a dragoste.
Gângurit de guguștiuc
Mă-ndeamnă să mă duc...
Să mă duc ori unde, aiurea,
Să mă iubesc cu pădurea,
Să văd o turmă de oi
Păscând iarbă în zăvoi
Și un munte cu tichie
De zăpadă argintie
Să ascult frunza cum crește
Și o vorbă-n românește...

ARDEAL

M-am născut acol' departe
Într-o urbe din Ardeal
Și-am să mor printre străini
Pe-al Pacificului mal.

Dorul mă macină-ncet
Și-mi aduc cu drag aminte
De strada copilăriei
Și de-o vorbă de părinte.

Am lăsat acolo totul
Cu durere și regret
Și-acum simt că amintirea
Se șterge încet-încet!

Inima îmi plânge tare
După sfânta Românie
Nu mai cânt ca altădată
Nu mai recit poezie.

Aș vrea să mă-torc acasă
Să găsesc ce am pierdut,
Dulcea mea copilărie
Și... s-o iau de la-nceput.

Știu că asta nu se poate
Mă învinge depărtarea
Și puterile mă lasă
Căci se stinge lumânarea.

Dacă o fi să mor aici
Pe-al Pacificului mal
Sufletul meu să se-ntoarcă
Tot acolo în Ardeal...

George ROCA

14 iulie 2018

Lili BOBU

ROMÂNIA ÎN ANUL MARII UNIRI

*“Dară ochiu-nchis afară,
înlăuntru se deșteaptă...”*

Există în literatură poeme care au însemnat puncte de reper ale devenirii întru poezie, reorientând evoluția procesului literar, revelând maturitatea creatoare instaurată încă din primul volum editat, marcând emblematic creația poetului. Termenii cu care sunt tratate debuturile literare sunt de prudență exagerată sau de entuziasm excesiv, într-o “tensiune tainică între antinomii: spaima de a tăcea și frica de a scrie” (Theodor Codreanu).

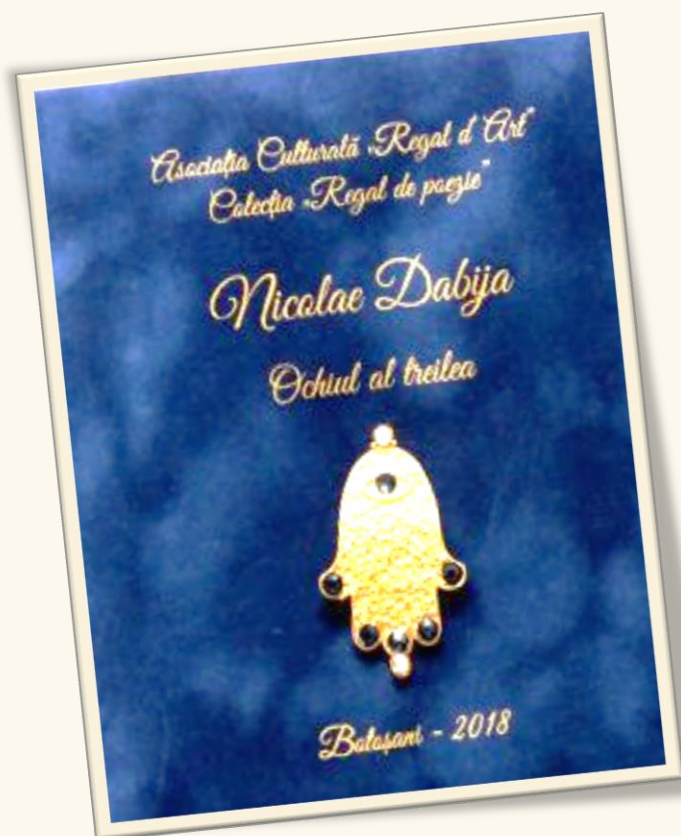
Debutul poetului Nicolae Dabija, în anul 1975, cu “Ochiul al treilea” (în volumul care poartă același titlu, apărut într-o perioadă sufocată de cenzură, cu o întârziere de 5 ani), a impus o voce orfică, de o mare puritate, smerenie și frumusețe a expresiei, reprezentând poarta prin care poetul a pătruns dincolo de aparențe, de tenebrele lumii, sub semnul unui “narcisism cosmic”, o nouă viziune asupra realului, “adevărată răsturnare a clepsidrei lirice prin care se poate vedea nevăzutul și auzi neauzitul” (Daniel Corbu), “marcând în literatura română din Basarabia trecerea de la etic la estetic, reabilitând esteticul” (Nicolae Bilețchi).

Academicianul Mihai Cimpoi consideră că poetul vine să impună providențial, într-un context temporal al dominației concretului, realului, percepției empirice, metafora sugestivă a ochiului al treilea, ceea ce semnifică întoarcerea resurecțională la peisajul sufletului, plin de neconcret, ireal și de percepția abstractă a lucrurilor. El îl consacră rapid lider al generației șaptezeciste de scriitori (poeți, prozatori,

publiciști, critici literari), înrolată sub metafora parabolică, dobândind prestigiul de Generația Ochiului al treilea, așa cum a fost consacrată și în istoria literaturii.

“O întreagă promoție se va alinia acestui trend liric, inocentând lumea, plombând simboluri romantice, adolescente, explorând peisajele sufletului, îmbrățișând viziunea mitizantă. Nicolae Dabija – ca fidel caligraf – cultivă cu iluminări profetice, visătoarea, posibilul, viziunea interioară ținând idealitatea. Lucrurile înfrunzesc, poetul înstrunează lira de iarbă ori harfa de dor, iar ochiul al treilea ca organ tănuț sufletului, descoperă, cu risipă de fantezism, un univers al candorilor, deschis, deopotrivă, spre oracular și ocazional”. (Adrian Dinu Rachieru)

“Ochiul plin de candoare și prospețime al scriitorului surprinde cercul lăuntric al Basarabiei, nevăzutul, netrucatul adevăr, construind, din teme interzise, poeme cu imagini unice ca potențial estetic și novator.” (Catinca Agache) După cum menționează criticul Theodor Codreanu, a vedea nevăzutul și a auzi neauzitul

“Ochiul al treilea al poetului lansează deopotrivă și o privire arsă de luciditatea timpului din care ne sunt adresate confesiunile. Astfel, tot între două bățai de inimă se usucă un tei, lumina e plină de cărunțe și muguri ies din creangă ursuz. O beznă flămândă, care este a unui timp neacoperit de puterile mitului, se cascadează amenințând identitatea poetului marcat deopotrivă de sentimentalitate și de luciditate. Acestui timp poetul îi opune sânguința și inventivitatea cu care se consacră misiunii de a crea mituri.” (Ana Bantoș)

“Metaforele candorii, transpuse într-o sintaxă euforică și expansivă, domină registrul imagistic, iar sentimentul creativ, hrănit deopotrivă de conștiința demiurgiei, de starea explozivă a eului și de o mitologie a purității și a poetului tânăr, e unul beatitudinal.” (Alexandru Cistelean)

Volumul se bucură de aprecieri și în contextul fostei Uniuni Sovietice (în a cărei

este esența poeticii ochiului al treilea, poetică desprinsă din vigurosul trunchi al eminescianismului: “Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deșteaptă”.

componentă se afla pe atunci Republica Moldova). Astfel, unul dintre cei mai importanți scriitori ruși, Valentin Kataev (autorul celebrului roman “O pânză în depărtare”), avea să scrie despre acest poem în anul 1977: “*Poezia lui Nicolae Dabija Ochiul al treilea e o poezie profundă despre capacitatea sentimentelor umane. E un moment într-adevăr lăudabil. Poetul încearcă să transforme o poezie epică într-o nuvelă*”.

De la un timp, din ce în ce mi-e mai greu să deosebesc realul de vis, ceara din lună de ceara din plopi - amețitor, amețitor se-nvârt în jurul meu lucrurile văzute cu al treilea ochi. Nichita Stănescu, aflat în anul 1976 la Chișinău, avea să-i scrie tânărului poet pe volumul “Măreția frigului” autograful: “Al patrulea ochi al tău, Nichita”, însoțit și de data consemnării acestei sintagme: “Totdeauna”. Vladimir Beșleagă i se va adresa cu un mesaj plin de emoție: “*Cartea ta, cu titlul atât de neobișnuit, “Ochiul al treilea”, știi tu oare cât de mult am așteptat-o? Tu, Nicolae, să nu înțelegi că eu aș vrea să afirm că tu ești acel poet pe care l-am așteptat în visele mele. Deși, recunosc, multe dintre semnele lui le descopăr în cartea ta și în chipul tău, da, le descopăr și mă umple o luminoasă și caldă bucurie că visul ce l-am nutrit de atâția ani n-a fost o himeră, ci o așteptare căreia i-a fost dat să se întrupeze într-un om viu, un poet, care a luat chipul tău.*”

În “Istoria literaturii române” distinsul exeget Ion Rotaru va menționa: “Un poet modern, în toată puterea cuvântului, un poet dintre cei mai proeminenți de azi, este Nicolae Dabija. “Ochiul al treilea” propune un tărâm al poetului purificat de scorile terorii istoriei, oferă poetului o tribună sau un soclu care să domine lumea prin vis și viziunea suprafirească a artei, să o transforme (sau măcar să încerce

efortul acesta înfricoșat) în FRUMOSUL absolut, totuna cu BINELE și ADEVĂRUL”.

Academicianul Eugen Simion îl va defini pe Nicolae Dabija: “un poet autentic din familia acelor remarcabili caligrafi care se adaptează mai multor stiluri... care este nevoit să-și învingă duioșia structurală și să-și asume un rol mesianic”. Adrian Dinu Rachieru va consemna că volumul apărut la Editura “Cartea moldovenească” va fi premiat în anul 1977, cu Premiul Tineretului. Cu suma primită, Nicolae Dabija va construi o fântână în satul natal, aflat (“trecând prin codrii de miresme grei”) în vecinătatea Căinarilor părintelui Alexei Mateevici. Emoționante sunt gândurile actorului Dan Puric, cu privire la acest premiu, menționate în volumul “Tăceri tălmăcite-n cuvinte”: *“Mă uitam la poet. Vârsta nu reușise să-i ucidă copilul din suflet. Stătea așa sprijinit de fântâna lui ca de o poveste. Și-atunci, nu știu de ce, m-am gândit la alții, la cei înfinit de mulți alții, care, în locul lui, cu acei bani câștigați, ar fi făcut cu totul și cu totul altceva. Dar el a făcut fântână pentru oamenii din sat, nu s-a luat după alții, pentru că el era macul de pe câmp care nu făcea nicio concesie lumii. Coasa vremii o să taie la timpul potrivit și iarba sălbatică și ciulinii, dar și macul meu frumos. Numai că și atunci, în clipa aceea cutremurătoare, când o să cadă frânt la pământ, o s-o facă așa cum a trăit, tulburător de singur. Un gând mi-a izbit atunci sufletul: pe câmpul plin de gunoaie al României triste și părăsite de azi și al Basarabiei sângerânde și neauzite de nimeni, Omul-Mac a construit o fântână ca să aibă oamenii apă să bea. Pentru mine acesta este sufletul românesc!”*

Poemul va fi tradus în majoritatea limbilor din fosta Uniune Sovietică, fiind considerat, la Festivalul Literaturii Tinere, care se desfășurase în anul 1977, “emblematic pentru întreaga poezie tânără din Uniunea Sovietică”. Ce înseamnă “Ochiul al treilea”? El vede ceea ce celor doi ochi din frunte le scapă. Fără cel de-al treilea ochi, ne dă de înțeles Nicolae Dabija, un

poet este orb. Acesta e chiar ochiul imaginației, care vede metafora, care observă secunda curgând invers, arborele ce foșnește în sămburele încolțit, care descoperă întâmplări de mâine, în care corbul bătrân își recapătă aripile lui tinere... Poetul a mărturisit că, în anul lansării, i-a dăruit un volum unchiului său, arhimandritul Serafim Dabija, stareț al Mănăstirii Zloți. Acesta s-a uitat nedumerit la titlu și a întrebat semnificația acestuia. După explicația primită, prefăcându-se că nu înțelege, spre surprinderea poetului, i-a adus acestuia o fotografie îngălbenită, pe versoul căreia scria: *“Doamne, nu știam că există un al treilea ochi. Cu el Te-am văzut!”* – 1954, Inta, Siberia.

Ochiul al treilea rămâne și azi un poem vizionar, care vorbește despre noi, cei din toate timpurile, dar mai ales despre “*energiile interioare ale poetului misionar al neamului și artist al cuvântului, având vocația de ctitor, animat de elanuri spectaculare, folosindu-și inteligent și al treilea ochi, cel capabil să penetreze abisuri și să dezvolpeze semne care depășesc cu mult contingentele, pendulând între atitudini civice și reveria luminoasă a ființei, prinsă iremediabil în mrejele erosului*” (Victor Teișanu).

Poetul Nicolae Dabija, profetul “cu aripile-ascunse sub cămașă”, care plânge pentru rănile neamului său, propune un traiect liric inconfundabil, într-un limbaj care continuă cu elevație, erudiție și elitism poezia modernilor interbelici, oraculară, vizionară prin excelență, al cărei miez existențial se edifică pe o etică a revelării adevărului, captând chiar prin procesul facerii arhitectura interioară a lumii, poetizând universul. În lupta pentru făurirea de arhitecturi și substanță filozofică, pentru construirea esenței, poezia sa este “culminația unui mers lăuntric”, poetul zeificându-și trăirile prin transferul în transcendent: Dar ce-am văzut cu ochiul al treilea ieri/ va fi doar mâine adevărat.

“Intrat în rândurile clasicilor, marele poet Nicolae Dabija a devenit un reper imposibil

de eludat, al culturii, al istoriei și al demnității naționale.” (Adrian Păunescu)

La ceas aniversar, în semn de aleasă prețuire pentru marele poet al neamului, Asociația Culturală REGAL D'ART a editat un volum inedit, un superlativ al imaginației creative (hârtie aristocratică, magnifice reproduceri de artă ale apreciatului artist plastic Marcel Seralio, copertă înveșmântată în catifea, înnobilită cu o rafinată lucrare *handmade* reprezentând “Ochiul lui Ra”/ “Mâna Fatimei”), care cuprinde poemul vizionar “Ochiul al treilea”, tradus în 27 de limbi (meritorie fiind și contribuția traducătorilor botoșăneni Bara Haqi Abdalbaki, Ilinca Brehuescu, Dorica Coca, Claudia Hamburda, Ștefan Cătălin Horodincă, Daniela Pintilei). Această creație bibliofilă nu s-ar fi putut realiza fără sprijinul caritabil al unor colaboratori talentați: maestrul Marcel Seralio (lucrări de artă plastică), Mirela Brehuescu (tehnoredactor și corector), Mihaela Irimescu (design grafic) și managerul Maria Petrariu,

Lili BOBU

Asociația Culturală ”REGAL D'ART”

talentat și generos făuritor de carte (tipografia PIM, Iași).

Volumul se constituie astfel într-un modest dar întru nemurirea universului creator al

poetului cu “aripa sub cămașă”, la împlinirea vârstei înțelepților atenieni. 📖

Disponibil:

<https://luceafarul.net/dara-ochiun-chis-afara-inlauntru-se-desteapta>

Botoșani, 15 iulie 2018

Daniel CORBU

TEODOR DUME SAU SINGURĂTATEA CA O RELIGIE SALVATOARE

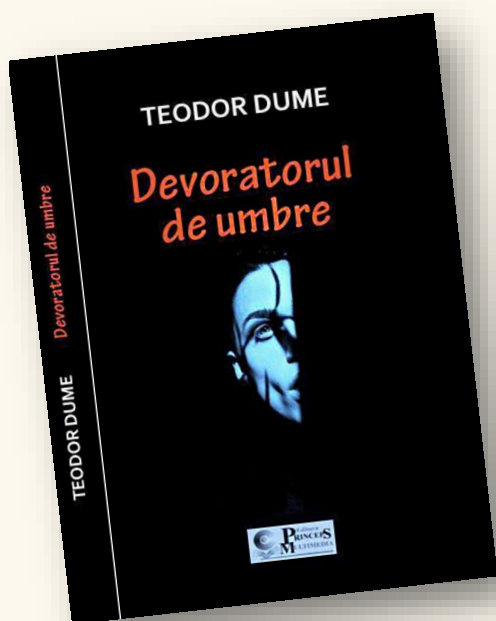
Unul dintre poeții adevărați și profunzi din peisajul liric românesc de azi este Teodor Dume. Născut în 1956, trăitor la Oradea, cu un debut editorial în 1985 (Adevărul din cuvinte, prefață de Gheorghe Grigurcu), cu excelente volume de poeme (Strigăt din copilărie - 1994, Azil într-o cicatrice - 2015, Vitralii pe un interior scorjit - 2016, Colecționarul de răni - 2017), Teodor Dume a fost ocolit cu metodă de făcătorii de topuri și liste de poeți din România. Ca un stigmat pecetea de scriitor local, regional, pe care la începuturi au purtat-o și Bacovia și Kavafis sau Faulkner!

Cartea pe care-o avem în față, pregătită pentru tipar, cu titlul Devoratorul de umbre, impune lectorului un poet metafizic, profund, coborât în sine, pentru a reveni cu prețioase mărgăritare lirice de dăruit semenilor. Altcineva le-ar numi coborâri în abis. N-ar greși! Pentru că prin tot ceea ce face, Teodor Dume încearcă să

țină Moartea la câțiva pași mai încolo. Și, ca orice poet blestemat, face asta ajutat de stările poetice, de cuvânt, de semnele unei iluzii universale, între care se simte confortabil, ca peștele în apă proaspătă. Spune poetul: “Sub singurătățile mele nopțile sunt reci!.. Și “În mine nu mai locuiește nimeni/ totuși/ din trup mi-au înmugurit umbre!” Pentru el liniștea e “o umbră ațipită pe trup”, singurătatea e “amanta perfectă”. Alteori “liniștea cotrobăie prin clopot”, iar “moartea își numără morții și tace”. Spun, fără a greși, că prezentei cărți nimic nu i se potrivește mai bine ca motto zisa lui Friedrich Nietzsche “Eu sunt singurătatea devenită om”.

Pentru mine, cel care pledez pentru menținerea poeziei române în metafizic și nu în joculețe lirice exterioare, descoperirea lui Teodor Dume e o bucurie, iar lectura acestei cărți, o sărbătoare. Pentru că, poet al profunzimilor, al spectacolului ființial, poetul în discuție este constructorul unui univers liric magnetic, original. Simțindu-se un umil trecător “printre lucruri, lumini și umbre”, poetul încheie cu lumea un pact, mai precis Un fel de armistițiu: “uneori oamenii nu mai fac nimic/ trăiesc din priviri reciclate/ ridică din umeri/ a neputință și/ se vor eroi/ timp în care unii/ scormonesc prin răni/ după o altă iubire/ eu azi o să fac/ ceea ce nu

am/ putut/ o să ies din rană și după/ ce am să o
cos la loc/ voi încheia un armistițiu/ cu mine
însumi// și asta pentru a nu-mi trăda inima.”

E. M. Cioran spunea că nu poți fi artist adevărat dacă nu ai credința că prin ceea ce faci fondezi o religie. Prin însăși structura sa, pe care o transmite întocmai poemului, adică structurii lirice, prin perseverența unei teme, Teodor Dume exersează religia Singurătății. Dumnezeu e singur, omul se află într-o singurătate iremediabilă (un fel de temniță recluzionară), o singurătate salvată sau agresată de conjuncturi. Pentru poet Singurătatea este amanta perfectă: “vine tăcută ca umbra peste ape/ seară de seară/ ne așezăm la taifas/ la urma urmei/ aprindem lumânări/ facem dragoste dar/ niciodată nu ne privim/ e amanta perfectă/ fără pretenții/ clipește des și are părul răvășit/ e doar o singură problemă de spațiu// s-a mutat în mine și fumează...” Mai spune: “Înlăuntrul meu se sparge tăcerea/ și e tot mai greu de pătruns [...]/ unde ești, Doamne?”. Legătura cu Dumnezeu e totală, evidentă și când e senin și când poetului moartea-i valsează între ziduri. Altădată “Dumnezeu privea fix/ scorbură cerului/ picătura de ploaie sfârșea/ în respirația zilei/ și spațiul dintre mine și gând/ se făcea tot mai strâmt/ aerul uscat și nisipos/ adâncea ridurile// cineva cotrobăia prin mine/ ca printr-un bagaj cu resturi// probabil moartea își căuta batista/ căzută într-un colț al neputinței...” (Un fel de secetă)

Poetului nu cred să-i fie străină ideea lui Leonardo da Vinci după care artistul creator este o așchie de dumnezeire. Devoratorul de umbre, continuând atmosfera precedentelor cărți, cu poeme grave, meditative, interrogative, deseori oraculare, poate fi citită ca o amplă monografie a umbrei. Oare scrisul nu e tot o umbră ? A sufletului, a ființei, a nesfârșitelor căutări, a eșecurilor sau a principiilor iluzii ? Obsesiile cărții : urma, umbra, singurătatea, timpul, ecoul. Și dacă timpul este devoratorul de umbre, protagonistul liric e convins că “ecoul tuturor lucrurilor se află în cuvinte.” Iar singurătatea,

care “nici lui Dumnezeu nu-i place”, peste tot : “Ceva mai încolo/ o singurătate amorțită pâlpâie/ ca un bec în plină zi// poate mâine voi fi altul”.

Mulți zice-vor despre Teodor Dume că n-ar fi un poet cool, că nu-i postmodernist, că nu-i poetul exuberanțelor și-al cotidianului, că nu emite adevăruri retorizând (ca un fel de măgar liric, așa cum ar spune Platon), că-i manierist, că nu iubește poezia roz, ca atâția exhibiționiști de azi. Că-i prea abisal și prea dedat singurătății. Îl sfătuim să nu-i pese de vreuna din afirmații!

Poet neoexpresionist din familia prestantă a unor Trakl, Blaga sau Vladimir Holan, apostol al unei singurătăți asumate, născut iar nu făcut, Teodor Dume și-a construit cu migală, cu o știință a fiziologiei poemului și o formulă originală un univers liric inconfundabil. El impune în poezia ultimilor decenii o mitologie proprie, fiind unul dintre cei mai profunzi poeți de azi.

Daniel CORBU

Iași, 2018

Teodor DUME, scriitor și poet român.

Născut la 4 aprilie 1956, în comuna Luncasprie, județul Bihor. Este absolvent al Liceului “Înfrățirea” din Oradea, al Școlii Populare de Artă din Oradea (secția Regie-teatru, specialitatea Actorie) și al Academiei de Studii Social-Politice, București. A fondat, la 22 decembrie 1977, Cenaclul ECOUL Oradea, pe care l-a condus până în 1989. A fost director general al ansablului artistic ECOUL

TINEREȚII din Oradea. În 1983 a fost numit directorul Clubului Tineretului Oradea. A lucrat la Consiliul Județean al sindicatelor Bihor, în calitate de director la Clubul Înfrățirea Oradea, pe care l-a înființat în 1986. În iunie 1991 este transferat, în interes de serviciu, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Oradea, ca director adjunct. În perioada 1992-2013 a fost director general la Sc. Club Teo Dume S.R.L din Oradea. Din mai 2013 devine director executiv la Profi CTD Oradea **Colaborări:** *Debut în presă, 1977. De-a lungul timpului a fost corespondent și colaborator permanent la ziarele și revistele: Convorbiri literare, Luceafărul, Scânteia tineretului, Orizont, Crișana, Familia, Munca, Unu, Viața Militară, Apărarea Patriei, Șoimii Carpaților, Bihorul, Literaria, Filobiblon, Aripa Siderale, Țara Visurilor Noastre, Țara Crișurilor, Algoritm Literar, Observator (Canada), Radiometafora (Canada), Radio R. ROMANIA, Armonii culturale, Oglinda literară, Poezia, 13 plus, Cuvântul liber, Fereastra, Nomen Artis, Răsunetul, Aslro (Quebec), New-York-magazin, Sintagme literare, Ante Portas, Conograf, Literadura, Sfera Eonică, ParnasXXI, Însemne culturale, poezie.ro, Rețeaua literară, Poezii noștri, Citatepedia, Citate celebre, Citate net, Arspoetica, Cronopedia, Lira 21, Roliteratura, etc.*

Teodor Dume este membru fondator (alături de Stelian Vasilescu, și de alții) al revistei de cultură Țara Crișurilor, publicată în Oradea (ediția 1990), fondator și redactor șef al ziarului Ecoul din Oradea (1990) și director executiv al revistei Confluente lirice. Este membru al Uniunii Scriitorilor Europeni (USE) și membru al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Quebec. Membru AJRP (Asociația Jurnaliștilor Români de Pretutindeni, Montreal, Canada); membru fondator IRJ&MMA (International Romanian Journalists & Mass-Media Association, Los Angeles, S.U.A.); membru fondator al WARM (Asociația Mass-media Românilor din Lume, Londra, U.K.). Membru în Consiliul Onorific Internațional Rețeaua Literară; membru de onoare Lira 21; membru de onoare Confluente lirice. Editor Cleopatra – Casa Gândului, Editor Roliteratura, etc. **Volume publicate:** *Durerea pietrelor*, (Editura Pim, 2018); *Lacrimi de pe altarul trupului* (Editura Pim, 2018); *Fără grupă sanguină* (Editura ArtBook, prefața Cezarina Adamescu, cuvânt înainte Cristina Ștefan, 2017); *Temnița de sub rană* (Editura Pim, prefața Cezarina Adamescu, 2017); *Colecționarul de răni* (Editura Pim, 2017); *Durerea din spatele cârnii* (Editura Pim, prefața Ionuț Caragea, 2017); *Vitralii pe un interior scorjit* (Editura Pim, prefața Ionuț Caragea, 2016); *Azil într-o cicatrice* (Editura Pim, prefața Angela Nache Mamier, 2015); *Moartea, un fluture alb* (Editura Pim, 2015); *Adevărul din cuvinte* (prefață de dr. Gheorghe Grigurcu, 1985); *Strigăt din copilărie* (prefață de dr. Gheorghe Grigurcu, 1994) (George ROCA, Rexlibris Media Group, Sydney, Australia) 🇷🇴

Asociația Iordaniano-Româna pentru Cultură

În data de 24 iunie, sărbătorim **Ziua Iei**. Și anul acesta **AIRC** s-a alăturat celorlalte comunități românești și a sărbătorit, propunându-și cu această ocazie să încurajeze tânăra generație în purtarea portului național și păstrarea tradițiilor și obiceiurilor poporului român.

Modelul cusut manual pe IE, diferă de la o zonă la alta iar simbolistica ornamentelor este variată: geometrice, vegetale, animale, antropomorfe, religioase.

Linia verticală simbolizează viața în timp ce linia dreaptă orizontală semnifică moartea. Linia dublă dreaptă este simbolul eternității, linia cu dreptunghiuri este gândirea și cunoașterea, linia ondulată înseamnă apă și purificare, spirala este timpul și eternitatea, iar linia dublă spirală semnifică legătura dintre viață și moarte. În încheiere **AIRC** multumește în mod deosebit membrilor ei pentru prezență și pentru eforturile de a încuraja tânăra generație să poarte cu mândrie portul național românesc. 🇷🇴

Președinte, Geanina Abul-Haija, Iordania. 2018

IA ROMÂNEASCĂ ÎN MAROC

De-a lungul a 5 zile s-a sărbătorit **România Centenară în Maroc**. Un proiect de mare anvergură, în care IA a fost descoperită cu interes și în acest colț de lume la inițiativa **AMRP**. Împreună cu **Ambasada României la Rabat** am adus portul tradițional în atenția numeroaselor prezențe străine ce au participat la întâlnirile organizate pe toată această durată. Autenticitatea pieselor din secolul XIX și început de secol XX a fost apreciată de corpuri diplomatice, ziariști, membri ai Parlamentului marocan, artiști, profesori universitari, oameni de afaceri, dar și de către cei mai mici, elevii școlilor franceze.

Împreună cu **E.S.Dna. Ambasador Daniela Brîndușa BĂZĂVAN** am reușit să deschidem o nouă perspectivă asupra României de odinioară, prin prisma talentului și a imaginației cu care sunt realizate costumele și IA - elemente unice în lume ce au putut fi admirate în cadrul expoziției.

De astăzi tot mai mulți vor ști că IA este RomânIa, majoritatea exprimându-și dorința de a călători în țara noastră și de a se întoarce măcar cu o IE.

Partenerii marocani nu au lipsit nici de această dată, fiind la înălțimea evenimentului găzduit la Hotel The View Rabat. Mulțumiri și dlui. consul onorific Rachid Dine. Esența **AMRP** se regăsește în astfel de parteneri marocani.

Membrii **AMRP** precum și întregul colectiv al Ambasadei au dat încă o dată dovadă de sprijin, fiind toți în asentimentului sloganului centenar – *Sărbătorim împreună.*

Toate acestea le sunt datorate și **Ministerului pentru Românii de Pretutindeni** care a răspuns afirmativ ideilor propuse de AMRP și a făcut posibil acest proiect atât de amplu și frumos.

Curatorul expoziției, Ana Maria Lazăr a reușit

prin profesionalismul și pasiunea pentru obiectele de artă expuse să trezească emoție în rândul tuturor celor ce au avut ocazia să vadă piesele aduse special din diferite zone ale țării. Tuturor mulțumiri!

România Centenară în Regatul Maroc (ie și concert) -proiect susținut de Ministerul Românilor de Pretutindeni

#100romania #romaniacentenara #MPRP #AMRP #lablouseroumaine #maroc#romania Asociația Marocano Română de Parteneriat Anamaria Lazăr Flori Spiridon Daniela Bazavan Veronica Dine Catalina Bogoi Carmen Kossir Florentina Diaconu Elena Petre Daniela Ferdoussi Mariana-mana Milu-belghiti Mihaela Teodora Mellal Denisa Arsene Elena Ardelean Camelia Paun-Bouissehak Marie Sbaa Andreia Haikel Dalma Cristina Kalinovszky Khamliche Simona Horeczky Oana Nistor Olga Poparcea Daniela Radu Daniela Oprisan Iulia Gorneanu. 🇷🇴

Cătălina Bogoi, Maroc

Ziua Iei în Tunisia

24 IUNIE - Ziua Universală a IEI a fost sărbătorită anul acesta și în Tunisia. La sediul **Ambasadei României din Tunis**, în prezența **ES Dl. Ambasador Dan Stoenescu**, comunitatea românească din această țară a sărbătorit **IA**, piesa principală a costumului popular românesc, portul național și tradițiile strămoșești. Acest eveniment a marcat și sfârșitul anului școlar pentru copiii comunității românești care participă la cursurile de limba română și activitățile culturale organizate de Ambasada țării noastre.

Ambasada României din Tunis a dorit să reînvie dorul de limba română, de portul și tradițiile românești. Astfel, gătiți în straie tradiționale și cu zâmbetul pe buze, am sărbătorit pe data de 24 iunie 2018, ziua Universală a Iei la sediul Secției Consulare și finalizarea anului școlar din cadrul "Școlii de Duminică".

Ia sau cămașa cu altă a fost " vedeta zilei" - simbol vizual cu o mare încărcătură, carte de istorie purtată cu mare bucurie și mândrie de către românii din Tunis, identificându-se astfel în cel mai autentic mod. Sufletul femeii este țesut odată cu pânza și fiecare broderie transmisă din străbuni, lasă amprenta ei de frumusețe, fericire, speranță.

Ia reușește prin motivele și simbolurile brodate să exprime apartenența la o comunitate, la o regiune, să exprime stări sufletești și evenimente din viața omului: nunți, botezuri, sărbători religioase, statusul marital, zona de apartenență etc.

Cusută cu grijă, oferită în dar din generație în generație , cămașa românească nu se oprește aici, fiind o sursă de inspirație pentru creatorii de modă și alinare sufletească pentru românii plecați de acasă! 🇷🇴

NATALIA DOLGANIUC, Tunisia, 2018

Pentru România, cu credință și loialitate

Romania
Levant
Association

ASOCIAȚIA ROMÂNIA LEVANT din LIBAN – un promotor al limbii și culturii române, un promotor al universalității care are drept scop:

- promovarea identității culturale a României, a valorilor definitorii pentru cultura românească, dar și a valorilor culturii universale
- promovarea spiritualității românești;
- promovarea interculturalității, a toleranței și a respectului față de celelalte culturi prezente în spațiul Orientului Mijlociu
- protejarea, conservarea și susținerea moștenirii culturale românești, a patrimoniului cultural și istoric;
- promovarea artei și a creatorilor români;
- susținerea limbii române și a educației în limba română;
- creșterea vizibilității pentru cultura românească în spațiul public autohton, dar și peste hotare;
- educarea unor noi generații în spiritul iubirii față de cultura și de identitatea națională .

